

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

DEVIZNA FUNKCIJA V TURIZMU V DRŽAVAH EVROPSKE UNIJE

Ljubljana, december 2004

DUŠANKA BUČEVEC

IZJAVA

Študentka Dušanka Bučevc izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Tanje Mihalič in somentorstvom dr. Jožeta Rovana in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO VSEBINE

UVOD	1
1. VPLIVI TURIZMA NA NARODNO GOSPODARSTVO	2
1.1. NEEKONOMSKI VPLIVI TURIZMA	3
1.1.1. Ekološki vplivi turizma	3
1.1.2. Družbeni in kulturni vplivi turizma	4
1.2. EKONOMSKI VPLIVI TURIZMA	7
1.2.1. Negativni ekonomski vplivi turizma	8
1.2.2. Pozitivni ekonomski vplivi turizma	11
2. PRIHODKI OD TUJIH TURISTOV	13
2.1. ANALIZA TURISTIČNEGA PRILIVA	13
2.2. ANALIZA TURISTIČNEGA PRILIVA NA PREBIVALCA	16
3. ODHODKI IZ NASLOVA POTOVANJA REZIDENTOV	18
3.1. ANALIZA TURISTIČNEGA ODLIVA	18
3.2. ANALIZA TURISTIČNEGA ODLIVA NA PREBIVALCA	21
4. BILANCA TURISTIČNIH POTOVANJ	22
5. VPLIV TURIZMA NA PLAČILNO BILANCO	25
5.1. VPLIV TURIZMA NA TRGOVINSKO BILANCO	26
5.2. VPLIV TURIZMA NA BLAGOVNI UVOZ	29
5.2.1. Vpliv turističnega priliva na blagovni uvoz	29
5.2.2. Vpliv turističnega odliva na blagovni uvoz	30
5.3. VPLIV TURIZMA NA BLAGOVNI IZVOZ	32
5.3.1. Vpliv turističnega priliva na blagovni izvoz	32
5.3.2. Vpliv turističnega odliva na blagovni izvoz	33
6. VPLIV DOHODKA NA TURISTIČNI DEVIZNI PRILIV IN ODLIV	34
6.1. VPLIV DOHODKA NA TURISTIČNI DEVIZNI PRILIV	37
6.2. VPLIV DOHODKA NA TURISTIČNI DEVIZNI ODLIV	38

6.3. ANALIZA ODVISNOSTI	39
6.3.1. Analiza odvisnosti med saldom turistične bilance in BDP	40
6.3.2. Analiza odvisnosti turističnih prilivov in BDP	41
6.3.3. Analiza odvisnosti med turističnimi odlivi in BDP	41
SKLEP	42
LITERATURA	43
VIRI	44

UVOD

Turizem je ekonomski in družbeni fenomen 20. stoletja in je poleg naftne industrije ena največjih svetovnih gospodarskih dejavnosti, z gotovostjo lahko trdimo, da je tudi ena izmed najhitreje razvijajočih se dejavnosti. Večina držav vidi v razvoju turizma eno svojih najpomembnejših razvojnih usmeritev, ne glede na ekonomsko razvitost, politično usmerjenost in kulturno različnost. Razvoj turizma podpirajo zaradi njegovih ekonomskih funkcij, med katerimi se ponavadi izpostavljajo devizna, multiplikativna, zaposlitvena in kompenzacijska funkcija. Vplive turizma, tako pozitivne kot negativne, je moč občutiti v celotnem narodnem gospodarstvu. Poznavanje le-teh je pomembno za uspešno vodenje gospodarstva posamezne države ter načrtovanje politike, ki bo sledila svetovnim trendom v turizmu.

Namen diplomskega dela je preučiti že znane teorije in dejstva o ekonomskih in neekonomskih vplivih turizma ter prikazano podkrepiti s praktičnimi primeri. Poudarek bo na ekonomskih vplivih turizma in sicer na pomenu devizne oziroma plačilno-bilančne funkcije turizma v izbranih državah Evropske Unije (v nadaljevanju EU). Cilj diplomskega dela je torej analiza devizne funkcije na primeru izbranih gospodarsko razvitih in manj razvitih držav EU ter opredelitev pomena turizma v razvitih in manj razvitih državah. V diplomskem delu se želimo torej spoznati z dejavniki, ki vplivajo na devizno funkcijo, ter kazalniki, ki jo opredeljujejo.

Za proučevanje in analizo tematskega področja diplomskega dela sta uporabljena metodološki pristop analize obstoječih teoretičnih izhodišč ter empirična analiza zbranih sekundarnih podatkov. Viri sekundarnih podatkov so bile publikacije Statističnega urada Republike Slovenije in Svetovne turistične organizacije, statistična baza podatkov Euromonitor, publikacije nevladnih institucij ter brezplačno dostopni podatki na Internetu, v strokovnih revijah in časopisih. Analiza sekundarnih podatkov je bila izvedena na osnovi razpoložljivih podatkov. Uporabljene metode v delu so induktivna in deduktivna metoda, metoda analize in razvrščanja, komparativna metoda, deskriptivna metoda ter statistične metode (analiza odvisnosti, analiza trenda).

V analizo je zajetih 14 držav EU, ki so bile njene članice že pred 1. majem 2004. Iz analize je, zaradi pomanjkanja podatkov izvzeta petnajsta članica – Luksemburg. Obdobje proučevanja je dvajset let, in sicer od leta 1983 do leta 2002. To obdobje je dovolj dolgo, da omogoča zadovoljiv obseg podatkov za statistično analizo. Uporabljene bodo tudi realne vrednosti podatkov (v stalnih cenah iz leta 1995), saj se tako izognemo vplivu inflacije.

Prvo poglavje podrobneje predstavlja dvojnost učinkov turističnega gospodarstva. Izpostavlja se predvsem ekonomska stran turizma, ki jo predstavljajo razne gospodarske dejavnosti z negospodarskimi cilji in učinki, poleg tega pa tudi vsi neposredni vplivi turizma na

gospodarstvo. Pomembno vlogo igrajo tudi neekonomske funkcije in učinki, ki ne prinašajo neposrednih ekonomskih rezultatov, imajo pa nanje močan vpliv.

Drugo poglavje obravnava prihodke tujih turistov oziroma turistične prilive, ki jih z ekonomskega vidika lahko proučujemo kot klasičen izvoz. Sledi poglavje o odhodkih iz naslova potovanj rezidentov v tujino oziroma turističnih odlivih. Le-te lahko z ekonomskega vidika proučujemo kot klasičen uvoz. Skušali bomo ugotoviti, ali dejansko velja, da so gospodarsko manj razvite države bolj privlačne za turizem in zato beležijo večji turistični priliv in obratno, da gospodarsko bolj razvite države beležijo večji turistični odliv.

V četrtem poglavju bo beseda tekla o najpogostejšem kazalcu, s katerim predstavljamo devizno funkcijo in sicer o saldu bilance turističnih potovanj. Zanimalo nas bo, kakšna je povezava med saldonom turistične bilance in bruto domačim proizvodom na prebivalca (v nadaljevanju BDP p.c.), ter razdelitev na aktivne in pasivne turistične države znotraj EU.

Peto poglavje govori o plačilni bilanci in vplivu turizma nanjo. Preko tako imenovanega "nevidnega izvoza" prispeva turizem k pritoku deviz v državo in s tem k uravnavanju plačilne bilance. Pritok deviz s strani tujih turistov se odraža na aktivni strani plačilne bilance, iznos denarja, ki ga domačini porabijo v tujini, pa se prikazuje na pasivni strani plačilne bilance. Pozitivni saldo turistične bilance pozitivno prispeva k zmanjševanju razlike v pokritosti celotnega uvoza s celotnim izvozom. Turistično bolj razvite države naj bi tako beležile presežek v turistični bilanci in z njim pokrivala primanjkljaj v trgovinski bilanci.

Zadnje poglavje bo namenjeno dohodku in njegovemu vplivu na turistično potrošnjo. Turizem ima posredno vlogo pri ustvarjanju bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP), saj vzpodbuja razvoj panog materialne proizvodnje. Po drugi strani pa spada dohodek med dejavnike, ki s svojim neposrednim vplivom vplivajo na oblikovanje povpraševanja. Višji turistični prilivi vplivajo na povečanje gospodarske aktivnosti, le-ta pa povzroči povečanje BDP p.c.. Po drugi strani pa višji življenjski standard prebivalstva in s tem višji BDP p.c. vodi v povečanje turistične potrošnje oziroma v povečanje turističnih odlivov.

1. VPLIVI TURIZMA NA NARODNO GOSPODARSTVO

Turizem je ekonomski pojav, saj je usmerjen na gospodarske cilje in daje ekonomske rezultate. Med drugim vpliva na količino in ponovno delitev (sektorsko in prostorsko) narodnega dohodka (v nadaljevanju ND) in BDP. Mnoge države podpirajo razvoj turizma zaradi njegovih ekonomskih funkcij. Med ekonomskimi funkcijami se navadno izpostavljajo devizna funkcija, multiplikativna funkcija, zaposlitvena funkcija ter kompenzacijska funkcija (prispevek razvoja turizma v nerazvitih in demografsko ogroženih predelih). Hkrati pa je turizem tudi družbeni pojav. Turistom omogoča zadovoljevanje njihovih potreb po turistični rekreaciji, ki se javljajo kot posledica hitre industrializacije. Pospeševanje turizma je možno tudi zaradi njegove zdravstvene, kulturne, socialne ali ekološke funkcije.

1.1. NEEKONOMSKI VPLIVI TURIZMA

Vpliv turizma je dvojen. Na eni strani igra turizem pomembno in vsekakor pozitivno vlogo v naravnem, socialnem in kulturnem okolju, na drugi strani pa povzroča tudi negativne učinke. Mnoge destinacije že trpijo škode v naravnem, kulturnem in socialnem okolju zaradi nenadzorovanega razvoja turizma. Ti vplivi niso vedno očitni, saj jih je težko meriti in so prepogosto odvisni od vrednostnih presoj ali pa jih je preprosto težko opredeliti.

1.1.1. Ekološki vplivi turizma

»Turizem lahko pomaga pri vzdrževanju in izboljšanju naravnega okolja, če je njegov razvoj skrbno načrtovan in upravljan« (Inskeep, 1991, str. 342). Vse pogosteje se pojavlja v vlogi pomembnega instrumenta ohranitve naravnega okolja. Prihodki od turizma pomagajo pri financiranju zaščitenih območij ter pri zaščiti ekološko občutljivih regij proti še večji in uničujoči alternativni uporabi.

Okolju prijazen razvoj turizma stremi k zaščiti in s tem k izboljšanju ekološke kakovosti naravnega okolja, saj je ta pomemben dejavnik pri izbiri destinacije. Kakovost naravnega okolja z ekološkega vidika skuša izboljšati s pomočjo rednih kontrol vode, zraka in hrupa, upravljanjem z odpadki, razvojem različnih programov urejanja okolja itd. Z razvojem primerno zasnovanih turističnih objektov se lahko poveča privlačnost podeželja in mest, ki bi bili sicer nezanimivi.

Kljub temu, da turizem radi označujemo kot belo ali čisto industrijo, temu ni tako. Razvoj turizma, ki ni skrbno načrtovan in upravljan lahko privede do številnih negativnih in nezaželenih posledic v naravnem okolju, ki jih je težko odpraviti. Negativni učinki, ki jih povzroča turizem v naravnem okolju lahko prizadenejo tako turistično industrijo kot lokalno prebivalstvo in gospodarstvo. Zaskrbljujoča je predvsem njegova hitra rast ter prostorska in časovna koncentracija. Omenjeni dejavniki vodijo k vse večjemu uničevanju okolja.

Turizem, prav tako kot druge industrijske panoge, porablja naravne vire in proizvaja odpadke. Velike potrebe po vodi, v času turistične sezone, predstavljajo problem na področjih, kjer so njeni viri redki. Dežele v razvoju pa se soočajo s problemi odstranjevanja odpadkov in odpadnih voda. Nepravilno ravnanje z odpadnimi vodami, pomanjkanje čistilnih naprav, vožnja z motornimi čolni, neprimerno odvajanje trdih odpadkov in odplak itd. privedejo do onesnaženja morij, rek, podtalnic, jezer. Velik vir onesnaženja zraka predstavljajo prevozna sredstva s katerimi turisti v destinacijo pridejo in jo zapustijo. Najbolj so obremenjene tiste destinacije, ki so odvisne le od cestnega prometa. Velike množice turistov, prevozna sredstva (avtomobili, letala,...), vožnja z vozili za rekreacijo (motorni čolni, motorne sani,...) in nekatere oblike turističnih atrakcij (zabavišni parki, avtomobilske dirke,...) so povzročitelji onesnaženja s hrupom. Moteče vplivajo na druge turiste, lokalno prebivalstvo in obremenjujejo naravna območja (živali in rastline).

Neprimeren zunanji videz turističnih objektov, ki se ne sklada z naravnim okoljem in arhitekturo kraja, uporaba neprimerne gradbenega materiala za zunanje površine, neprimeren izgled turističnih objektov, uporaba velikih in ostudnih reklamnih napisov, veliko električnih in telefonskih drogov ter žic, slabo vzdrževanje zgradb in pokrajine so viri vizualnega onesnaženja pokrajine (Inskeep, 1991, str. 344).

Turistične aktivnosti, kot so smučanje, potapljanje, gornišvo, treking in tako dalje, negativno vplivajo na naravno okolje in življenje živali in rastlin. Preveliko število turistov in njihovo neprimerno obnašanje lahko v naravnem okolju povzroči nepopravljivo škodo. Prekomerno in nepravilno nabiranje zdravilnih rastlin, redkih gorskih cvetic, gozdnih sadežev, lomljenje koral, nabiranje školjk itd. lahko pripelje do uničenja in izumiranja rastlinskih in živalskih vrst.

Danes obstaja močna stopnja nesorazmerja med velikimi skupinami turistov v določenih turističnih krajih in realnimi možnostmi absorbiranja tega števila s strani narave. Turistična industrija se zaveda vplivov, ki jih povzroča v okolju, zato pripravlja različne programe s pomočjo katerih bi zmanjšala negativne vplive in povečala pozitivni prispevek k trajnemu (vzdržnemu) razvoju.

Tabela 1: Vplivi turizma na naravno okolje

POZITIVNI VPLIVI	NEGATIVNI VPLIVI
• ohranitev naravnega okolja	• onesnaženost voda
• izboljšanje ekološke kakovosti	• onesnaženost zraka
• izboljšanje kakovosti naravnega okolja	• onesnaženost s hrupom
• naraščanje ekološke zavesti itd.	• vizualno onesnaženje pokrajine
	• problemi odstranjevanja odpadkov
	• motnje v ekosistemu
	• ekološke katastrofe itd.

Vir: Inskeep, 1991, str. 342 – 347.

1.1.2. Družbeni in kulturni vplivi turizma

»O družbenih in kulturnih vplivih turizma govorimo takrat, ko turizem prispeva k spremembam sistema vrednot, nivoja varnosti, moralnih načel, kreativnega izražanja, tradicionalnih obredov in organiziranosti skupnosti. Družbeno-kulturni vplivi so človeški vplivi; gre za vplive na ljudi v državi gostiteljici pri direktnem in indirektnem druženju s turisti« (Mathieson, Wall, 1996, str. 133). Družbeno-kulturni vplivi so rezultat določenih trendov družbenih odnosov, do katerih pride med turisti in gostitelji, kot rezultat tega, da turisti in gostitelji pridejo v stik. Narava teh odnosov in srečanj je eden večjih faktorjev, ki

vpliva na obseg razumevanja in napačnega razumevanja turističnih procesov (Mathieson, Wall, 1996, str. 135).

Turizem lahko s seboj prinaša sporočilo miru, sodelovanja, srečevanja različnih kultur in spoznavanje narodov ter ljudi. Obiskovalci lahko o svojih izkušnjah s potovanj, po njim drugačnih deželah, pripovedujejo sorodnikom, prijateljem in znancem. S tem si dvigujejo samozavest ter seznanjajo druge o videnem in doživetem. To vodi do večjega razumevanja med narodi oziroma ljudmi in prispeva k razbijanju negativnih stereotipov.

Turizem in njegov razvoj sta vedno bolj povezana z delovanjem lokalnega prebivalstva. Velik prispevek se kaže tudi v vitalnosti lokalnih skupnosti. Različni dogodki in festivali, ki so bili v začetku namenjeni le lokalnim prebivalcem, oziroma so bili le-ti večinski obiskovalci, se lahko razširijo in zadovoljujejo tudi potrebe obiskovalcev. Gostitelji tako niso več samo obiskovalci, temveč sodelujejo pri oblikovanju turističnih prireditev z etnološkimi in drugimi značilnostmi in vsebinami ter ustvarjajo turistično vzdušje v kraju.

Pozitiven vpliv turizma se kaže tudi v ustvarjanju gospodarskih koristi za lokalno prebivalstvo. Izgradnja objektov za potrebe turistične dejavnosti in razvoj storitev omogočata zadovoljevanje potreb tako obiskovalcev kot domačinov. V primeru odsotnosti turizma do tega razvoja ne bi prišlo, kakor tudi ne do povečanja življenjskega standarda v regiji. Pomembno vlogo igra turizem tudi pri ohranjanju kulturne in zgodovinske tradicije. Pogosto prispeva k ohranjanju in vzdržnem upravljanju z naravnimi viri, lokalnimi znamenitostmi in s kulturo, domačo obrtjo ter umetnostjo. Prav tako spodbuja domače prebivalstvo pri ohranjanju kulturne dediščine in naravnih vrednot. Domače prebivalstvo spodbuja k sodelovanju pri turističnih dejavnostih (urejanje okolja, varovanje stare arhitekturne dediščine, gostoljubnost, razvoj turističnih poti itd.) in jim tako daje občutek, da tudi oni prispevajo k razvoju turizma. Potrebno pa je tudi izvajati različne dejavnosti za ozaveščanje prebivalstva za turizem (delavnice, predavanja itd.).

Turizem lahko povzroči spremembe v identiteti in vrednotah lokalnega prebivalstva na več načinov. Družbeni in kulturni običaji se pričnejo spreminjati v potrošnje blaga brez prave vrednosti in sporočila. V zanosu ugajati in se prilagajati turističnemu povpraševanju postanejo verski rituali, tradicionalni obredi in prireditve omejeni in prirejani izključno za potrebe turistov. Obstaja tudi nevarnost standardizacije ponudbe v procesu zadovoljevanja potreb obiskovalcev. Uspešnost turističnega razvoja mnogi vidijo v uveljavljanju zahtevnih standardov, normativov in zakonodaje, kar je sicer dobro, dokler ni ogrožena avtohtona kultura. Mnogi turisti pričakujejo, da se turistična ponudba v destinaciji ne bo bistveno razlikovala od tiste v domačem kraju (hotelske verige, hrana, pijača znanih blagovnih znamk). Turistov, ki iščejo nekaj novega in so se pripravljene prilagoditi življenju domačinov, je le peščica. Turisti radi posegajo po izdelkih domače obrti, spominkih in podobno, vendar izdelovalci le teh ne gledajo več na tradicijo, pač pa jih prilagajajo sodobnim trendom v modni industriji. Tako ti izdelki izgubljajo prvotni pomen in prepoznavnost.

Potovanja na različne geografske lokacije in posledično vzpostavljanje družbenih stikov med obiskovalci in gostitelji, do katerih drugače ne bi prišlo, lahko privede do konfliktov. Kulturni konflikti so rezultat stika različnih kultur, etničnih in verskih skupin, vrednot in življenjskih stilov ter blaginje. Potrošne navade turistov in njihov življenjski stil (potrošijo velike količine denarja, iščejo zabavo) se razlikuje od tistega v destinaciji. Domačini se zato želijo poistovetiti s turisti, prevzeti njihov način obnašanja in njihove navade. Turisti pogosto, v svoji nevednosti in ignorantskem odnosu, ne spoštujejo navad, običajev, zakonov dežel, ki jih obišejo in s takim odnosom žalijo gostitelje. Do konfliktov pa lahko pride tudi na področju zaposlovanja. Lokalno prebivalstvo ponavadi opravlja slabše plačana dela (čistilke, natakari, kuharji itd.), medtem ko so boljše plačana in vodilna delovna mesta, ki zahtevajo posebna znanja, rezervirana za tujce ali prebivalce urbanih področij. To lahko pripelje do trenj in razdraženosti ter povečevanja vrzeli med kulturami.

Med turistično sezono morajo domačini pogosto spremeniti način življenja in živeti skupaj z ljudmi drugačnih navad in kultur. Sožitja med lokalnim prebivalstvom in obiskovalci ni lahko vzpostaviti, zato pogosto pride do socialnih napetosti in stresa. Zaradi prevelike obljudenosti turističnega kraja pride do tekmovalnosti med obiskovalci in gostitelji za primarne vire kot sta voda in energija. Stres, s katerim se lokalno prebivalstvo sooča v času sezone, je lahko tudi posledica degradacije okolja in povečanih stroškov (npr. večji komunalni prispevki). Turisti bi se morali izogibati dejanjem, ki uničujejo kulturno okolje obiskane dežele. Vendar temu ni tako. Pogosto pride do poškodb kulturnih virov zaradi vandalizma, prostega odmetavanja odpadkov, kraj in nezakonitih premestitev kulturnozgodovinskih predmetov.

Zgoraj navedeni negativni vplivi turizma pa lahko privedejo tudi do resnejših situacij, ki so povezane z etničnimi problemi in kriminalom. Stopnja rasti kriminala se povečuje z razvojem in urbanizacijo kraja ter z rastjo masovnega turizma. »Človek v masi se vede bistveno drugače (slabše), kot bi se vedel kot posameznik« (Mihalič, 1997, str. 33). Prisotnost velikega števila bogatih turistov, pripravljenih potrošiti velike količine denarja in obdanih z najrazličnejšimi dragocenostmi (kamere, fotoaparati, nakit itd.), povečuje kazniva dejanja, kot so kraje, prekupčevanje z drogami, starinami itd..

Delavci, zaposleni v turističnih podjetjih in samostojni delavci v turistični industriji, delajo v slabih delovnih razmerah – dolg delavnik, sezonstvo zaposlitve, slabe plače, slabe možnosti za izobraževanje in usposabljanje. Turistična dejavnost pa zaposluje tudi vse več otrok, saj predstavljajo poceni delovno silo, ki se hitro prilagaja.

Spolni turizem (sex tourism) predstavlja eno najtemnejših strani globalnega fenomena – turizma. Seksualno izkoriščanje otrok in mladih žensk narašča vzporedno z rastjo turizma v mnogih predelih sveta. Čeprav turizem sam po sebi ni povod za tovrstno izkoriščanje, pa zagotavlja lahek dostop. Turizem je močno povezan s potrošništvom. Mnogo mladih ljudi, tudi otrok, je pripravljenih trgovati s svojimi telesi v zameno za potrošne dobrine, kot so majice, kolesa, radio, pogosto tudi za letalske vozovnice. »Po podatkih tajskega ministrstva za

zdravstvo se na Tajskem prostituira 17.978 otrok, vključno s 5.510 otroki iz sosednjih držav. Vendar pa različne skupine za pravice otrok te podatke zavračajo in trdijo, da zajemajo le javne hiše, ne pa tudi brezdomcev, otrok, ki so pobegnili z doma, in šolark, ki le občasno prodajajo svoje telo» (Tajska in otroška prostitucija, 1998). Spolno nadlegovanje in izkoriščanje otrok postaja svojevrsten svetovni fenomen in hkrati tudi problem. Opravljenih je bilo vrsto študij, ki so skušale osvetliti in predstaviti problem. Na osnovi opravljenih študij v Indiji so oblikovali dve skupini faktorjev, za kateri menijo, da silita otroke v svet prostitucije. Prvo skupino zapolnjujejo faktorji potiska (push factors), in sicer revščina, nezaposlenost in množična nepismenost, drugo pa faktorji potega (pull factors), med katere sodijo turizem, spolna preverznost ter potrošništvo (Rao, 1999, str. 96).

Tabela 2: Vplivi turizma na družbeno in kulturno okolje

POZITIVNI VPLIVI	NEGATIVNI VPLIVI
<ul style="list-style-type: none"> • ohranjanje miru 	<ul style="list-style-type: none"> • spremembe v identiteti in vrednotah lokalnega prebivalstva
<ul style="list-style-type: none"> • povečevanje moči lokalnih skupnosti in razvoj društvene dejavnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • konflikti v kulturi
<ul style="list-style-type: none"> • ustvarjanje gospodarskih koristi za lokalno prebivalstvo 	<ul style="list-style-type: none"> • družbeni stres, etični problemi (kriminal, prostitucija, delo otrok) itd.
<ul style="list-style-type: none"> • ohranjanje kulture, povečevanje aktivnosti in ozaveščenosti lokalnih prebivalcev itd. 	

Vir: Socio-cultural impact of tourism, 2003.

1.2. EKONOMSKI VPLIVI TURIZMA

Turizem kot sodoben pojav se je pričel razvijati v prvi polovici 19. stoletja. V začetku je turizem veljal za privilegij bogatejših, danes pa velja za množični pojav vsepovsod po svetu. V petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja so potovanja postala univerzalna in dostopna širšemu številu ljudi. Število turistov se je v obdobju od leta 1950 do leta 2002 močno povečalo, in sicer s 25 milijonov na 702,6 milijonov. Stopnja mednarodne turistične potrošnje pa je naraščala še hitreje. Vplivi turizma (negativni in pozitivni) se kažejo v mnogih narodnih gospodarstvih. Množičnost ga je naredila zanimivega za ekonomsko in hkrati tudi druge znanosti.

Turizem kot tak je sposoben zmanjšati razlike v ekonomski razvitosti, ki so nastale med razvitimi državami in državami ter regijami v razvoju. Državam v razvoju omogoča hitrejši ekonomski in družbeni razvoj, kot v primeru njegove odsotnosti. Turizem ima vse možnosti, da pozitivno prispeva k razvoju določene destinacije, priznavajo pa se mu tudi drugi pozitivni ekonomski vplivi. V praksi se mnogokrat pojavljajo dejavniki, ki rušijo potencialne koristi od

turizma v državi gostiteljici, turističnemu sektorju pa onemogočajo, da v celoti razvije svojo ekonomsko moč. Odprto pa ostaja tudi vprašanje, ali lahko turizem, brez mednarodnega političnega posredovanja ter korenitih sprememb v mednarodni politični strukturi, pomaga ustvarjati enakost v svetovni ekonomiji (Sharpley, Telfer, 2002, str. 81).

Turizem lahko na gospodarstvo vpliva neposredno ali posredno. Neposredni vplivi se kažejo v plačilni bilanci in odnosih v mednarodni menjavi, zaposlenosti in življenjskem standardu, obsegu proizvodnih tvorcev, obsegu proizvodnje in ND ter razvoju dejavnosti, ki sestavljajo turistično gospodarstvo. Posredni učinki pa se kažejo v obliki multiplikacijskega, indukcijskega in kompenzacijskega vpliva, vpliva na gospodarski razvoj nasploh in vpliva na razvoj infrastrukture in družbenih dejavnosti.

Osnovni medij, preko katerega se lahko spremlja vpliv turizma na gospodarstvo določene države, je turistična potrošnja in njene posledice. Pri obravnavanju turistične potrošnje je največ pozornosti namenjene vplivu na ND, BDP ter na plačilno bilanco, kot osnovo za ugotavljanje obsega turistične potrošnje oz. turistične potrošnje prebivalstva v tujini.

Turizmu danes priznavamo vsaj sedem ekonomskih funkcij, zaradi katerih ga podpirajo mnoge države (Planina, Mihalič, 2002, str. 219):

- devizna funkcija,
- kompenzacijska funkcija,
- konverzijska funkcija,
- zaposlitvena funkcija ali absorpcijska funkcija I,
- inflacijsko-deflacijska funkcija ali absorpcija kupne moči (absorpcijska funkcija II),
- multiplikacijska funkcija in
- indukcijska funkcija.

1.2.1. Negativni ekonomski vplivi turizma

Turistična dejavnost je na žalost povezana tudi z mnogimi skritimi stroški, ki se kažejo v neugodnih ekonomskih učinkih v deželi gostiteljici. Pogosto se dogaja, da so bogatejše države sposobne bolj učinkovito realizirati dobiček iz naslova turistične dejavnosti kot pa revnejše oziroma države v razvoju. Čeprav je v deželah v razvoju potreba po prihodkih, zaposlovanju in splošni rasti življenjskega standarda iz naslova turizma velika, tega pogosto niso sposobne realizirati.

Mednarodni turizem lahko povzroči odtokanje denarnih sredstev iz države in s tem škodo v narodnem gospodarstvu države gostiteljice. Na račun privlačnosti in naravnih lepot destinacije služi tuja država. To se pogosto pojavlja v primeru paketnih potovanj. V teh primerih gre predvidoma 80% sredstev turistične potrošnje letalskim prevoznikom, hotelirjem ter drugim mednarodnim podjetjem in ne regionalnim ter lokalnim poslovalnicam in delavcem, kot bi bilo pričakovati.

»Na Tajskem je bila opravljena študija o odtekanju denarja iz države, ki ga povzroča turizem. Le-ta je pokazala, da kar 70% vsega denarja, ki ga potrošijo turisti za svoje dopustniške aktivnosti, zapusti Tajsko (bodisi preko tujih organizatorjev potovanj, letalskih družb, hotelskih verig, zaradi uvoza hrane in pijač, ...). Predvidevanja o odtekanju denarja za države tretjega sveta variirajo med 80% na Karibih in 40% v Indiji« (Economic impacts of tourism, 2003). Na 100 USD, ki jih turisti iz razvitih držav potrošijo na svojih potovanjih v tujini, ostane v državah v razvoju dejansko le okrog 5 USD.

Denar iz države gostiteljice lahko odteka na dva načina:

- zaradi uvoza - turisti povprašujejo po opremi, hrani, pijači in drugih proizvodih, ki jih država gostiteljica sama ne proizvaja v zadostnih količinah, zato jih mora uvažati. Uvoz je potreben pogosto tudi zato, ker proizvodi, ki jih država gostiteljica ponuja, ne zadostujejo standardom, postavljenim s strani hotelskih verig. Tako velik del prihodkov od turistične potrošnje zapusti državo in se porabi za pokritje stroškov uvoza blaga za potrebe turizma;
- zaradi izvoza - multinacionalnim podjetjem in tujim družbam se lahko pripiše velik delež pri odtekanju denarja zaradi izvoza. Državam v razvoju predstavljajo pogost vir kapitala, ki je potreben za investicije v turistične objekte in infrastrukturo. Povečano odtekanje denarja zaradi izvoza je tako lahko posledica tujih vlaganj in investicij v ta območja, saj realizirani dobiček pripada tujim lastnikom.

Lokalna turistična podjetja mnogokrat vidijo svojo poslovno priložnost v ponudbi paketnih potovanj, saj so prepričani, da se bo z večanjem ponudbe le-teh večal tudi njihov zaslužek. Pogosto temu ni tako. Turisti večino časa preživijo na enem mestu (na primer ladji), ki v celoti zadovoljuje njihove želje in potrebe, oni pa so pripravljene plačati za to. Lokalnemu prebivalstvu tako ne ostane veliko možnosti in priložnosti, da bi povečali svoj zaslužek iz naslova turizma. Eden izmed primerov so križarjenja z mednarodnimi ladjami, ki svojim potnikom ponujajo celo paleto storitev. V svojo ponudbo vključujejo tudi lepe plaže in lepo morje. Občudovane dežele od tega ne dobijo prav veliko, saj turisti večji del denarja potrošijo za turistične storitve ponujene na ladji, razen če ne obiščejo kopnega.

Razvoj turizma lahko od lokalne oblasti in davkoplačevalcev zahteva velike vsote denarja. Razvoj zahteva investicije v izboljšavo letališč, cest in druge infrastrukture, pogosto pa tudi razne davčne olajšave in finančne ugodnosti. Javni viri, namenjeni izgradnji in obnovi infrastrukture ter davčnim olajšavam, lahko zmanjšajo vrednosti investicij na drugih, prav tako pomembnih, področjih, kot sta zdravstvo in izobraževanje.

Razvoj mednarodnega turizma podpirajo tudi emitivne države. Turistični odliv iz emitivnih držav lahko v receptivni državi predstavlja osnovo za večanje kupne moči za nakup blaga iz razvitih območij. Razvite dežele so tako pripravljene, v zameno za nove trge, ponuditi ugodne kredite in nepovratna sredstva. Devizni odlivi v emitivni državi delujejo protiinflacijsko, medtem ko v receptivni državi inflacijsko. To pa se kaže v dvigu cen blaga in storitev v turističnih območjih. Inflacijski pritisk je tem večji, čim večje je turistično povpraševanje in

čim nižje so lokalne cene glede na svetovne. Proizvodnja se ne more takoj prilagoditi povečanemu povpraševanju, kar praviloma povzroči dvig cen blaga in storitev, zemljišč, hiš in tako dalje. Do takega naglega dviga cen pride pogosto pred glavno turistično sezono, cene pa pogosto ostajajo na isti ravni tudi po njej.

Povečano turistično povpraševanje po osnovnih proizvodih in storitvah povzroči zvišanje cen v turistični destinaciji. To pa negativno vpliva na lokalno prebivalstvo, saj se njihovi prihodki ne povečujejo v enakem razmerju. Razvoj turizma in z njim povečana rast povpraševanja po nepremičninah lahko drastično poveča stroške gradnje in zemljišč. Lokalno prebivalstvo pogosto komaj zadovoljuje vsakodnevne potrebe, zato težko izkorišča ponujene ekonomske priložnosti. Postopoma pride do dominantnega položaja tujcev, ki so lastniki večine zemljišč in hotelov. Ogrožen je življenjski standard lokalnega prebivalstva.

»V Gambiji je 30% delovne sile posredno ali neposredno odvisne od turizma. V majhnih razvijajočih se otoških državah ta odstotek močno variira, in sicer od 83% na Maldivih, 35% Jamajki do 21% na Sejšelih« (Economic impacts of tourism, 2003). Prevelika odvisnost od turizma, še zlasti od masovnega, lahko predstavlja veliko nevarnost v gospodarstvu tako orientirane države. Turistično povpraševanje se lahko iz različnih razlogov hitro preusmeri drugam.

Ekonomске recesije, naravne nesreče (tropski viharji, cikloni, poplave, suše, ...) kakor tudi nenehno spreminjajoči se turistični vzorci imajo lahko negativen vpliv na lokalni turistični sektor. Ekonomске krize, kot je bila azijska, ki je pred leti prizadela Tajsko, Malezijo in Indonezijo, lahko predstavljajo pravo katastrofo za receptivne države ter regije. Silovit potres, ki je septembra 1999 prizadel osrednji Taiwan, je zaradi uničenja številnih turističnih zanimivosti in ogromnega upada turistov državo oškodoval za 9,2 milijarde dolarjev. Potovanje na otok je po ocenah tamkajšnjega turističnega združenja odpovedalo 210.000 tujih turistov, za 90% pa se je znižalo tudi število domačih turistov (Močno prizadet taiwanski turizem, 1999).

Razloge za slabo uspešnost turističnega gospodarstva lahko iščemo tudi v visoki sezonski spremenljivosti turističnega povpraševanja. Sezonskosti ni moč pripisovati izključno turizmu, saj se pojavlja tudi v drugih panogah, kot sta kmetijstvo in ribolov. Prav tako je ni možno pripisovati vsem oblikam turizma. Kakorkoli že, to je pojav, ki ga najpogosteje povezujemo prav s turizmom. Na nastanek vplivajo čas šolskih počitnic (zimske, poletne) in ugodne klimatske razmere (poletje - sonce, zima - sneg) (Williams, Shaw, 1998, str. 26).

Sezonskost turistične industrije predstavlja velik ekonomski problem za destinacijo, ki je v veliki meri odvisna od turizma. »Ker morajo biti zmogljivosti prilagojene maksimalnemu obisku v kratki poletni sezoni, pa čeprav izven tega obdobja ni velikega povpraševanja in je obisk turistov majhen, se stalni stroški na enoto povečajo in se morajo pretežno pokriti s prihodki v kratkem razdobju poletne sezone, sicer grozi nizka rentabilnost vloženih sredstev

in zmanjšanje reprodukcijskih sposobnosti ali pa znižanje osebnih dohodkov v tem gospodarskem področju« (Planina, 1997, str. 147). Sezonski delavci se prav tako srečujejo z najrazličnejšimi problemi, kot so nesigurnost zaposlitve (zlasti izven sezone), težave pri dodatnem izobraževanju in izpopolnjevanju, zdravstvene ugodnosti povezane z zaposlenostjo, nezadovoljive delovne razmere, ki vodijo v nezadovoljive razmere v družini.

1.2.2. Pozitivni ekonomski vplivi turizma

Hunziker in Krapf sta bila med prvimi, ki sta prikazala vplive turizma na narodno gospodarstvo. Odvisno od smeri turističnih tokov lahko turizem pozitivno ali pa tudi negativno vpliva na količino ND ali BDP. Turizem prerazdeljuje ND, in sicer le-ta odteka iz emitivnih gospodarstev in priteka v receptivna gospodarstva. Vpliva pa tudi na prerazdelitev dohodka med gospodarskimi sektorji in podjetji (Mihalič, 2002, str. 11).

Pomen turizma v plačilni bilanci se je povečal s pojavom množičnega oziroma številčno koncentriranega turizma. Države so sprejemale ukrepe, ki so prispevali k povečanju turističnega deviznega priliva in omejevanju lastnih turističnih odlivov. Odločilen je saldo turistične bilance, kot del bilance storitev, s katerim se lahko pokriva primanjkljaj v trgovinskem delu tekočega dela plačilne bilance.

Turistični izdatki ter uvoz in izvoz blaga in storitev v turistične namene ustvarjajo turistični prihodek oziroma priliv v gospodarstvu države gostiteljice. Le ti pa lahko nadalje spodbujajo investiranje v projekte, ki so pomembni za finančno rast drugih gospodarskih panog. »Čim večji je devizni priliv iz turizma, toliko bolj je določena država sposobna povečati uvoz blaga in povečati nakup storitev v tujini« (Planina, 1997, str. 238).

Značilnost manj razvitih območij je nerazvita ali slabo razvita industrija, imajo pa odlične naravne in druge pogoje za razvoj turizma. Razvoj turizma na takih območjih sčasoma spodbudi tudi razvoj drugih gospodarskih dejavnosti. S tem se povečuje možnost zaposlovanja, kar je pomembno zaradi depopulacije nerazvitih območij. Turizem tako pospešuje gospodarsko aktivnost in s tem pozitivno vpliva na enakomernejši gospodarski razvoj.

Razvoj turizma omogoča na tisoče novih delovnih mest neposredno v turistični dejavnosti, kakor tudi v ostalih dejavnostih povezanih s turizmom. Turizem kot terciarna dejavnost omogoča absorpcijo prekomerno zaposlenih v primarnem in sekundarnem sektorju. Vzroke za to lahko iščemo v omejenih možnostih uporabe mehanizacije in avtomatizacije v turizmu. Po drugi strani pa produktivnost dela v primarnem in sekundarnem sektorju nenehno narašča, s tem pa ustvarja rezervno industrijsko armado (Cicvarić, 1990, str. 426). Turizem lahko ublaži nezaposlenost, zaradi zmanjševanja števila delovnih mest v drugih industrijah, kakor tudi zaradi upadanja tradicionalnih industrijskih dejavnosti.

Zadovoljevanje potreb in želja obiskovalcev zahteva predvsem osebno in ročno delo, ki ga ni moč avtomatizirati. Delež živega dela v turizmu je prav zaradi tega zelo visok in s tem so visoke tudi možnosti za zaposlovanje. Potrebe po dodatnih delavcih se zaradi razvoja turizma kažejo tudi v drugih dejavnostih, ki so s turizmom posredno povezane. Manj razvita območja s slabše razvito industrijo se soočajo s problemom nezaposlenosti. Z razvojem turistične dejavnosti pa se lahko del odvečne delovne sile prelije v turistični sektor. Problem zaposlovanja lahko turizem rešuje tudi v državah z visoko razvito in avtomatizirano industrijo, kjer prihaja do odvečne delovne sile prav zaradi tehnološke razvitosti. »Mala in srednja podjetja prevladujejo v turistični panogi, ki je sicer druga najpomembnejša industrija v EU. Podatki za desetletno obdobje (od 1985 do 1995) kažejo, da je turizem, ki nudi delo približno 9 milijonom državljanom EU, največji ustvarjalec novih delovnih mest. Predvideva se, da bo turizem v prihodnjem desetletju ustvaril 1,7 milijona novih delovnih mest« (Turizem – največji ustvarjalec delovnih mest, 1997).

Turizem lahko spodbudi lokalne oblasti, da pričnejo vlagati v obstoječo infrastrukturo (boljši vodni sistemi, cestne povezave, elektrifikacija, javni prevozi itd.) oziroma v projekte, ki doprinašajo k boljšemu življenju tako lokalnih prebivalcev kot tudi turistov. Povpraševanje po turističnih dobrinah povzroči razvoj dejavnosti, ki jih dotlej na tem območju ni bilo. Le te nadomestijo tradicionalno poljedelstvo in živinorejo in privedejo do intenzivnejšega dela. Posledica intenzivnejšega dela sta višji dohodek in višja življenjska raven.

Razvoj turizma je pogojen tudi z ustrežno infrastrukturo. V južni Evropi najdemo dosti primerov, ki kažejo vpliv ustrezne infrastrukture na gospodarski razvoj. Primer za to so avtoceste v Italiji, ki se vijejo proti manj razvitim področjem in na katerih se ne plačujejo cestnine. Dalje so tu še številna letališča, ki so bila zgrajena prvenstveno zaradi turizma.

Tabela 3: Ekonomski vplivi turizma

POZITIVNI VPLIVI (KORISTI)	NEGATIVNI VPLIVI (STROŠKI)
<ul style="list-style-type: none"> vpliv na BDP, BNP in ND 	<ul style="list-style-type: none"> odtekanje denarja
<ul style="list-style-type: none"> generator novih delovnih mest 	<ul style="list-style-type: none"> povečana stopnja inflacije in višje cene
<ul style="list-style-type: none"> povečanje deviznega priliva in ugodni vplivi na plačilno bilanco 	<ul style="list-style-type: none"> sezonska komponenta
<ul style="list-style-type: none"> vpliv na enakomernejši gospodarski in regionalni razvoj 	<ul style="list-style-type: none"> prevelika odvisnost od turistične dejavnosti
<ul style="list-style-type: none"> spodbuda lokalnih oblasti in skupnosti v različne investicije 	<ul style="list-style-type: none"> naravne nesreče, ekonomske recesije, terorizem

Vir: Mathieson, Wall, 1996, str. 52.

2. PRIHODKI OD TUJIH TURISTOV

Prilivi od turizma obsegajo vse prihodke od tujih pravnih in fizičnih oseb, ki svoja sredstva potrošijo v turistične namene (nastanitev, hrana in pijača, prevoz, zabava, nakupovanje in tako dalje) v državi gostiteljici (Recommendations on tourism Statistics, 1993). Na tem mestu je potrebno opozoriti na problem zajemanja podatkov. Zelo težko je zajeti vse turistične transakcije, ki tvorijo devizni priliv, in jih vključiti v plačilno bilanco. Zaradi specifične dejavnosti turizma, ki sega v najrazličnejše dejavnosti, tako gospodarstva kot tudi negospodarstva, je del prilivov iz naslova turizma zajet v drugih dejavnostih kot so promet, trgovina, pošta, muzeji in drugih.

Ugotavljanje in spremljanje turističnih prihodkov zna biti zapleten postopek. Države lahko uporabljajo različne metode, kot so metoda ugotavljanja deviznega priliva preko centralne banke (bančna metoda), metoda ugotavljanja deviznega priliva z anketiranjem turistov (metoda anketiranja) in metoda kombiniranja, temelječa na ocenah. Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) svojim članicam priporoča uporabo metode anketiranja, medtem ko večina držav uporablja bančno metodo.

2.1. ANALIZA TURISTIČNEGA PRILIVA

Podatki o prihodkih od tujih turistov oziroma turističnih prilivih so podani v milijonih ameriških dolarjev in v stalnih cenah iz leta 1995. Vir podatkov je statistična baza podatkov Euromonitor, kjer so zbrani na podlagi metodologije zbiranja podatkov Svetovne turistične organizacije (v nadaljevanju WTO).

Prilivi od turizma (v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995) imajo v proučevanem obdobju trend rasti, kar lahko vidimo na osnovi ocenjene linearne funkcije trenda skupnega turističnega priliva v izbranih državah EU.

$$PRIL'' = 124.796,21 + 7.825,49X$$

PRIL'' *turistični priliv v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995*
X *tehnični čas*

Ocena regresijskega koeficienta linearne funkcije trenda je enaka 7.825,49, kar pomeni, da so se turistični prilivi v obdobju od 1983 do 2002 vsako leto v povprečju povečali za 7.825,49 mio USD. Ocena regresijske konstante pa znaša 124.796,21, kar pomeni, da so bili skupni turistični prilivi izbranih držav EU po posameznih letih različni, v povprečju pa so znašali 124.796,21 mio USD.

$$H_0: \beta = 0 \quad ; \quad H_1: \beta > 0 \quad ; \quad t = 17,431 \quad ; \quad P = 0,000$$

Navedeni regresijski koeficient je statistično značilen, kar kažeta t-preizkus in vrednost P pri enostranskem preizkusu. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnilo ničelno domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti in sprejmemo sklep, da je regresijski koeficient večji od nič. To pomeni, da so se turistični prilivi v proučevanem obdobju povečevali.

Da bi ugotovili, kakšno je gospodarsko stanje posamezne države ter višina mednarodne turistične potrošnje v proučevanem obdobju, smo izračunali povprečne letne stopnje rasti BDP, turističnih prilivov in odlivov s pomočjo naslednjih formul (Košmelj, Rovar, 2001, str. 42):

Povprečni koeficient dinamike

$$\bar{K} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}}$$

Povprečni verižni indeks

$$\bar{V} = 100 \bar{K}$$

Povprečna stopnja rasti

$$\bar{S} = \bar{V} - 100 = \left(\sqrt[n-1]{\frac{pril_n}{pril_1}} - 1 \right) 100$$

Primer izračuna povprečne stopnje rasti turističnih prilivov v obdobju od leta 1983 do leta 2002 za Irsko (podatki so v stalnih cenah iz leta 1995).

$$\bar{S}_{pril, Ir} = \left(\sqrt[20-1]{\frac{pril_{Ir,02}}{pril_{Ir,83}}} - 1 \right) 100 = \left(\sqrt[19]{\frac{3645}{409}} - 1 \right) 100 = 12,20$$

$\bar{S}_{pril, Ir}$ *povprečna stopnja rasti turističnih prilivov na Irskem, v obdobju od leta 1983 do leta 2002*

$pril_{Ir,02}$ *turistični priliv na Irskem v letu 2002 v mio USD*

$pril_{Ir,83}$ *turistični priliv na Irskem v letu 1983 v mio USD*

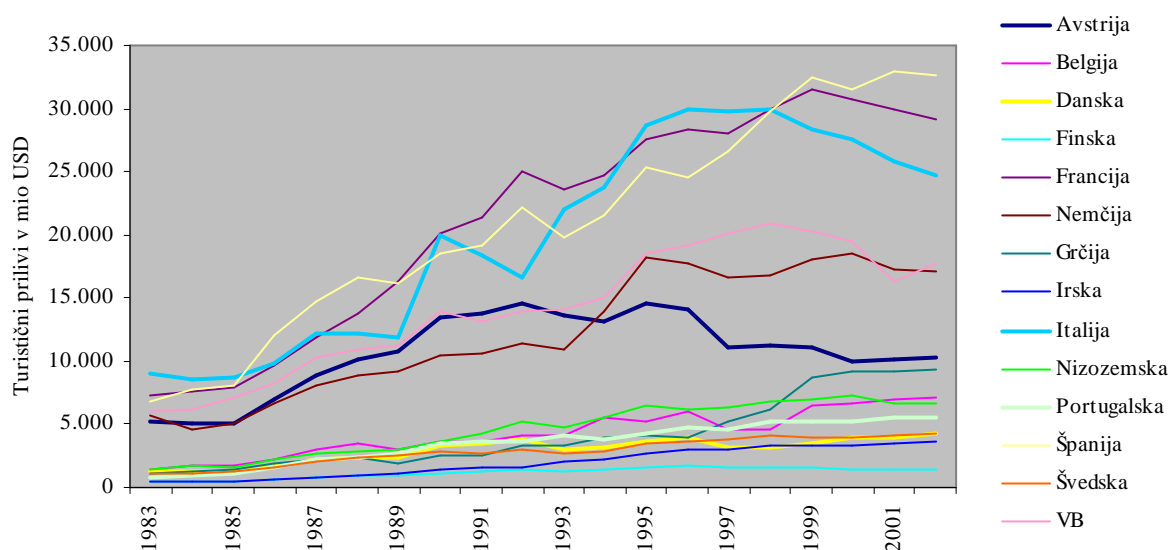
Izračunane povprečne letne stopnje rasti turističnih prilivov so bile za proučevane države pozitivne, to pa pomeni, da je turistični priliv v obdobju od leta 1983 do leta 2002 v povprečju rasel. Skupni turistični priliv izbranih držav EU je v povprečju rasel in sicer za 6,97 % na leto.

Najvišjo povprečno stopnjo rasti turističnega priliva je v proučevanem obdobju dosegla Irska, ki je beležila 12,20 odstotno rast na leto. Visoko povprečno stopnjo rasti pa sta dosegali tudi Grčija in Portugalska. Najnižjo povprečno stopnjo rasti turističnega priliva je dosegla Avstrija (3,61%). Vidimo, da turistični prilivi v opazovanem obdobju naraščajo hitreje kakor BDP (glej Tabela 1 v Prilogi 2).

Primerjava skupne vrednosti turističnih prilivov, izbranih držav EU v analiziranem obdobju, kaže na njeno bolj ali manj stalno rast. V letih 1993, 1997, 2000 in 2001 je bilo zaznati padec vrednosti glede na preteklo leto. Leto 2000 je zaznamovala velika azijska gospodarska kriza, nekatere evropske države pa so bile že pred 11. septembrom 2001 na pragu recesije. Le ta se je po terorističnih napadih na ZDA drastično povečala. Terorizem je močno omajal že načeto svetovno gospodarstvo.

Največji absolutni priliv od turizma je bil v proučevanem obdobju realiziran v dveh, turistično najbolj razvitih mediteranskih državah Španiji in Italiji ter v Franciji. Omenjene države so v letu 2002 skupaj ustvarile skoraj polovico (49,7%) skupnega priliva od turizma, v okviru proučevanih držav EU. Poleg omenjenih treh sta beležili visoke prilive tudi Nemčija in Velika Britanija, za kateri je značilen predvsem poslovni turizem. Najnižje prilive so v proučevanem obdobju ustvarile severnoevropske države Finska, Irska, Švedska in Danska, zato jih uvrščamo med turistično najmanj razvite države. Zanimivo je, da v letu 2002 severnoevropske države, ki so zajete v analizo, skupaj ustvarjajo približno enako vrednost prilivov kot Španija sama (Španija 32.651 mio USD, države severne Evrope 31.444 mio USD).

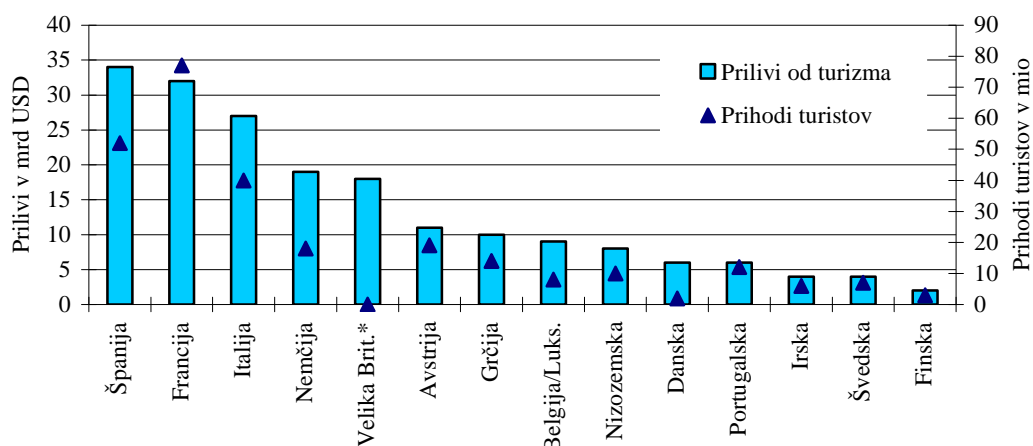
Slika1: Gibanje turističnih prilivov v izbranih državah EU od 1983 do 2002, v stalnih cenah iz leta 1995

Vir: Podatki v Tabeli 1 v Prilogi 1.

Če analiziramo turistične prilive po regijah Evrope, vidimo, da južna in zahodna Evropa realizirata enkrat večji turistični priliv kot severna Evropa. Sklepamo lahko, da turisti potujejo večinoma v države oziroma regije, ki so gospodarsko manj razvite, imajo nizko stopnjo zaposlenosti, nižji BDP p.c. ter nizko stopnjo urbanizacije.

Slika 2: Mednarodni prihodi turistov in turistični priliv po posameznih državah EU v letu 2002, v tekočih cenah

Opomba: *za Veliko Britanijo ni podatka o mednarodnih turističnih prihodih.

Vir: Compendium of tourism statistics 1998-2002, 2004.

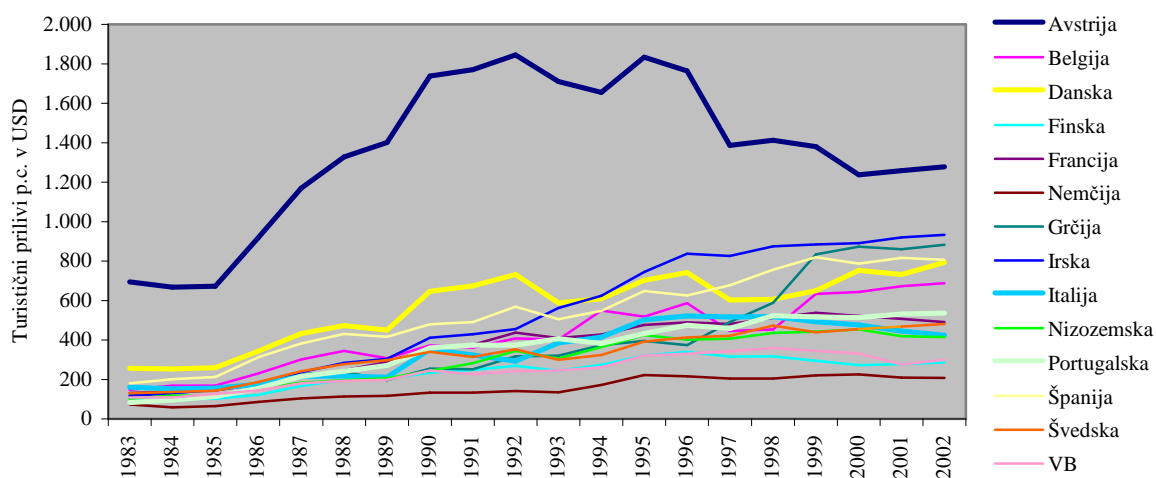
Francija je bila s 77-imi milijoni tujih turistov v letu 2002 po številu tujih turistov turistično najuspešnejša država, po višini turističnega priliva pa je zasedla drugo mesto. Po številu prihodov sta Franciji sledili Španija in Italija nato pa še druge tradicionalno turistične države. Najmanj uspešne države po številu tujih turistov so bile severnoevropske države – Danska, Finska, Irska, Švedska.

Primerjava med prihodi tujih turistov in turističnim prilivom kaže, da bistvenih razlik, glede na smer fizičnih in monetarnih tokov, ni. Z največ prihodi tujih turistov kakor tudi z najvišjimi prilivi od turizma se lahko pohvalijo Francija, Španija in Italija. Najmanj prihodov tujih turistov in najnižje turistične prilive pa pripisujemo severnoevropskim državam, Danskim, Finski, Irski in Švedski.

2.2. ANALIZA TURISTIČNEGA PRILIVA NA PREBIVALCA

Pravo sliko o turistični razvitosti, predvsem za manjše evropske države, kaže kazalec turističnega priliva na prebivalca. Turistični priliv na prebivalca nam pokaže popolnoma drugačno sliko, kot jo kaže priliv od turizma. V celotnem opazovanem obdobju je največji priliv od turizma na prebivalca dosegla Avstrija, sledijo ji Irska, Grčija, Španija in Danska. Španija ves čas opazovanja dosega tudi visok turistični priliv.

Slika 3: Turistični priliv na prebivalca po posameznih državah EU od 1983 do 2002, v stalnih cenah iz leta 1995

Vir: Podatki v Tabeli 2 v Prilogi 1.

Avstrija se nedvomno uvršča med turistično razvite države, ki prilive od turizma ustvarja predvsem na podlagi zimskega in gorskega turizma. Danska in Irska sta dokaz, kako močno se razlikujeta turistični priliv in turistični priliv na prebivalca. Obe namreč ne dosegata visokih prilivov od turizma. Visoke turistične prilive na prebivalca v zadnjih letih dosega tudi Grčija.

Italija dosega visok priliv od turizma, ker pa je ena najbolj naseljenih evropskih držav, je njen turistični priliv na prebivalca nižji kot v nekaterih drugih državah. Enako velja tudi za Nemčijo in Veliko Britanijo, ki se uvrščata na rep lestvice. Finci imajo nizek turistični priliv kakor tudi turistični priliv na prebivalca.

Izračunane povprečne letne stopnje rasti turističnih prilivov na prebivalca, v obdobju od leta 1983 do leta 2002, so za proučevane države pozitivne, kar pomeni, da je turistični priliv na prebivalca v povprečju rasel. Povprečna stopnja rasti turističnih prilivov na prebivalca na Irskem je v obdobju od leta 1983 do leta 2002 v povprečju znašala 11,60 odstotkov na leto. Bila je najvišja med analiziranimi državami EU, kljub temu da njena rast turističnih prilivov na prebivalca v zadnjem času ni visoka. Najnižjo povprečno stopnjo rasti je imela Avstrija (glej Tabela 2 v Prilogi 2).

V splošnem velja, da naj bi bile turistično razvite države tiste, ki uspejo realizirati največji turistični priliv. To so države, ki imajo ugodne klimatske pogoje, zgodovinske znamenitosti, naravne znamenitosti, kratka države, ki so zanimive in dovolj atraktivne za turiste. Merilo turistične razvitosti pa ni le turistični priliv, pač pa tudi turistični priliv na prebivalca, ki pokaže še natančnejšo sliko o turistični razvitosti oziroma nerazvitosti posamezne države.

3. ODHODKI IZ NASLOVA POTOVANJA REZIDENTOV

Turistični odliv obsega vse odhodke domačih pravnih in fizičnih oseb, ki svoja sredstva porabijo v turistične namene (nastanitev, hrana in pijača, prevoz, zabava, nakupovanje in tako dalje) v tujini (Recommendations on tourism Statistics, 1993). Značilnosti turističnega odliva so v splošnem enake značilnostim turističnega priliva, ki so bile predstavljene v prejšnjem poglavju.

3.1. ANALIZA TURISTIČNEGA ODLIVA

Podatki o odhodkih iz naslova potovanj rezidentov oziroma turističnih odlivih so podani v milijonih ameriških dolarjev in v stalnih cenah iz leta 1995. Vir podatkov je statistična baza podatkov Euromonitor, kjer so le-ti zbrani na podlagi metodologije zbiranja podatkov WTO.

Odlivi od turizma (v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995) imajo v proučevanem obdobju trend rasti, kar lahko vidimo na osnovi ocenjene linearne funkcije trenda skupnega turističnega odliva v izbranih državah EU.

$$ODL = 120.901,51 + 8.328,42X$$

ODL turistični odliv v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995
X tehnični čas

Ocena regresijskega koeficienta linearne funkcije trenda je enaka 8.328,42, kar pomeni, da so se turistični odlivi v obdobju od 1983 do 2002 vsako leto v povprečju povečali za 8.328,42 mio USD. Ocena regresijske konstante pa znaša 120.901,51, kar pomeni, da so bili skupni turistični odlivi izbranih držav EU po posameznih letih različni, v povprečju pa so znašali 120.901,51 mio USD.

$$H_0: \beta = 0 \quad ; \quad H_1: \beta > 0 \quad ; \quad t = 16,427 \quad ; \quad P = 0,000$$

Navedeni regresijski koeficient je statistično značilen, kar kažeta t-preizkus in vrednost P pri enostranskem preizkusu. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnamo ničelno domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti in sprejmemo sklep, da je regresijski koeficient večji od nič. To pomeni, da so se turistični prilivi v proučevanem obdobju povečevali.

Povprečne stopnje rasti turističnih odlivov so izračunane na isti način kakor so bile izračunane povprečne stopnje rasti turističnih prilivov. V nadaljevanju sledi primer izračuna povprečne stopnje rasti turističnih odlivov v obdobju od leta 1983 do leta 2002 za Irsko (podatki so v stalnih cenah iz leta 1995).

$$\bar{S}_{odl, Ir} = \left(\sqrt[20]{\frac{odl_{Ir,02}}{odl_{Ir,83}}} - 1 \right) 100 = \left(\sqrt[19]{\frac{2528}{453}} - 1 \right) 100 = 9,47$$

$\bar{S}_{odl, Ir}$ *povprečna stopnja rasti turističnih odlivov na Irskem, v obdobju od leta 1983 do leta 2002*

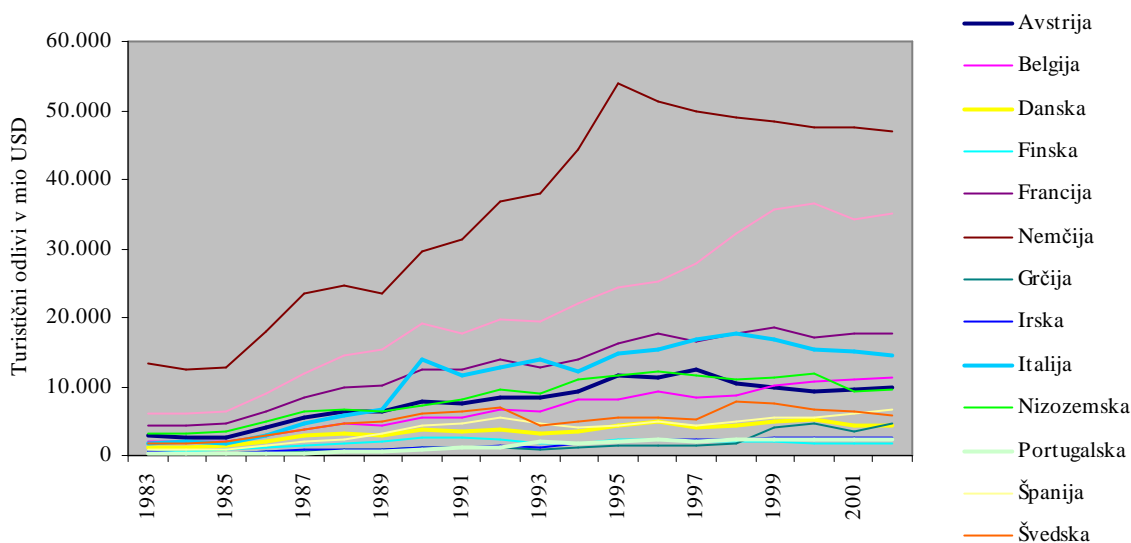
$odl_{Ir,02}$ *turistični odliv na Irskem v letu 2002 v mio USD*

$odl_{Ir,83}$ *turistični odliv na Irskem v letu 1983 mio USD*

Izračunane povprečne letne stopnje rasti turističnih odlivov so za proučevane države pozitivne, kar pomeni, da je turistični odliv v obdobju od leta 1983 do leta 2002 v povprečju rasel. Skupni turistični priliv v izbranih državah EU je rasel in sicer povprečno za 8,13% letno. Najvišjo povprečno stopnjo rasti turističnega odliva je v proučevanem obdobju dosegla Grčija, saj je turistični odliv v tej državi v povprečju rasel 14,53% na leto. Poleg omenjene so visoke povprečne stopnje rasti dosegle tudi ostale mediteranske države (Portugalska, Italija in Španija). Najnižjo povprečno stopnjo rasti turističnega odliva je dosegla Finska, in sicer 5,61% na leto (glej Tabelo 1 v Prilogi 2).

Primerjava skupne vrednosti turističnih odlivov izbranih držav EU v proučevanem obdobju kaže na konstantno rast. Turistični odlivi so se gibali bolj ali manj v isti smeri kot turistični prilivi, le da je bila njihova povprečna stopnja rasti višja. V letu 1991 je bilo zaznati padec skupne vrednosti turističnih prilivov glede na preteklo leto, kar je verjetno posledica izbruha prve Zalivske vojne, visoke cene nafte ter razpada in začetka vojne v SFRJ. Ostale prekinitev sovpadajo s padci skupnih vrednosti turističnih prilivov glede na preteklo leto.

Slika 4: Gibanje turističnih odlivov v izbranih državah EU od 1988 do 2002, v stalnih cenah iz leta 1995

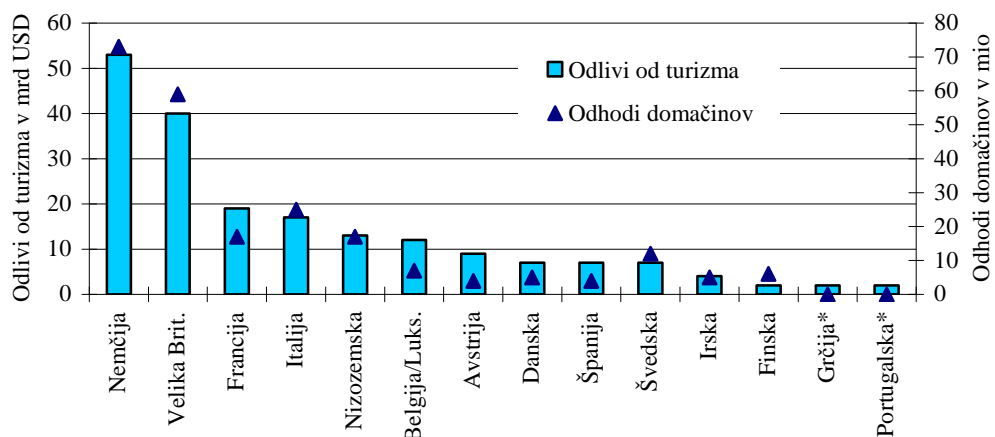
Vir: Podatki v Tabeli 3 v Prilogi 1.

Na vrhu liste držav, ki imajo najvišje odlive od turizma (turisti, ki največ potujejo iz svoje države), so gospodarsko uspešne ekonomije. Največji turistični odliv je v celotnem opazovanem obdobju dosegla Nemčija, ki ima sama dobro četrtno (27,1% v letu 2002) skupnega turističnega odliva izbranih držav EU. Takšen njen položaj ni presenetljiv, saj je gospodarsko visoko razvita država z visokim standardom. Zanj lahko rečemo, da je prva emitivna država v Evropi, glede na monetarne tokove. Visok turistični odliv sta beležili tudi Velika Britanija in Francija. Za omenjene države je značilna visoka stopnja industrializacije in urbanizacije, gosta naselitev, velikost ozemlja in pa slabša kakovost okolja.

Nizek turistični odliv beležijo nekatere severno in južnoevropske države. Med njimi so Portugalska, Irska, Finska, Grčija in Danska. Z izjemo Grčije, so omenjene države realizirale tudi nizek turistični priliv.

Analiza turističnih odlivov po regijah kaže, da beležijo največji turistični odliv zahodnoevropske države. Vzrok za to je visoka stopnja gospodarske razvitosti, z močno urbanizacijo in industrializacijo, visokim BDP in velikim številom prebivalstva. Najmanjše turistične odlive beležijo južnoevropske države.

Slika 5: Odhodi domačinov in odlivi od turizma po posameznih državah EU, v letu 2002 v tekočih cenah

Opomba: *za Grčijo in Portugalsko ni podatka o odhodih domačinov.

Vir: Compendium of tourism statistics 1998-2002, 2004.

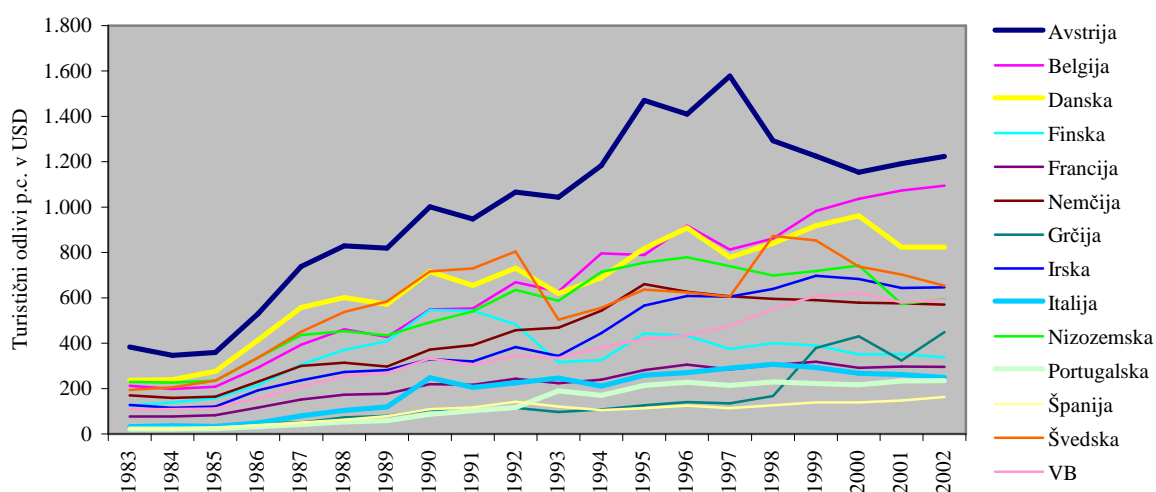
Primerjava med odhodi domačinov in turističnimi odlivi kaže, da bistvenih razlik glede na smer fizičnih in monetarnih tokov ni. Nemčija je bila s 73-imi milijoni odhodov domačinov v letu 2002 krepko na prvem mestu po številu odhodov, po višini turističnega odliva pa prav tako. Največ odhodov domačinov, kakor tudi najvišje odlive od turizma beležijo še Velika Britanija, Francija in Italija.

3.2. ANALIZA TURISTIČNEGA ODLIVA NA PREBIVALCA

Prav tako kakor turistični priliv na prebivalca daje tudi turistični odliv na prebivalca popolnoma drugačno sliko. V tem primeru Nemčija, Velika Britanija in Francija niso več na prvih mestih. V tujini so več potrošili prebivalci manjših, vendar razvitih držav, kot so Avstrija, Belgija in Danska. Visoko se uvršča tudi Irska, ki je v devetdesetih letih, zaradi izredno visoke stopnje rasti veljala za keltskega tigra. Ima mlado in izredno usposobljeno prebivalstvo, dohodek, ki ga imajo na voljo za potovanja, je visok, število Ircev, ki se odločajo za dvojne počitnice, narašča. Na splošno veliko potujejo.

Nizko turistično potrošnjo na prebivalca v tujini imajo v proučevanem obdobju manj razvite države, med katerimi lahko izpostavimo Španijo, Italijo, Portugalsko in do nedavnega tudi Grčijo. Slednja je v zadnjih nekaj letih močno napredovala. Nizke turistične odlive na prebivalca tako beležijo predvsem južnoevropske države, katerih prebivalci se zaradi nizkega ND in dobro razvite domače turistične ponudbe, redkeje odločajo za potovanja v tujino.

Slika 6: Turistični odliv na prebivalca po posameznih državah v letu 2002

Vir: Podatki v Tabeli 4 v Prilogi 1.

Izračunane povprečne letne stopnje rasti turističnih odlivov na prebivalca, v obdobju od leta 1983 do leta 2002, so za proučevane države pozitivne, kar pomeni da je turistični odliv na prebivalca v povprečju rasel. Povprečna stopnja rasti turističnih odlivov na prebivalca v Grčiji je bila, v obdobju od leta 1983 do leta 2002, v povprečju 14,07% na leto. Najnižjo povprečno stopnjo rasti ima Nemčija (glej Tabelo 3 v Prilogi 2).

Turistični odliv na prebivalca je, prav tako kakor turistični priliv na prebivalca, pomemben kazalec, ki nam bolj jasno predstavi sliko o turistični in gospodarski razvitosti oziroma nerazvitosti neke države.

4. BILANCA TURISTIČNIH POTOVANJ

Turistična bilanca ali bilanca potovanj (potovanja) je del bilance storitev, le-ta pa je sestavni del plačilne bilance. Vsebuje vse prihodke in odhodke, ki jih ima določena država na osnovi mednarodnega turističnega prometa v določenem obdobju, največkrat v obdobju enega leta (Unković, 1978, str. 47). Teorija loči dve vrsti turistične bilance, in sicer turistično bilanco v širšem in ožjem pomenu. Turistična bilanca v širšem pomenu je zelo obsežna in v praksi ne prihaja do izraza, medtem ko je turistična bilanca v ožjem pomenu bolj praktična in usmerjena na glavne pokazatelje.

Turistična bilanca v širšem pomenu je bolj teoretičnega značaja. Njen glavni namen je prikazati vplive meddržavnega turizma v najrazličnejših sferah gospodarstva. Vse te elemente je nemogoče zajeti v sklopu turistične bilance, ker se vodijo v drugih delih plačilne bilance. Problem je v ločevanju turističnega namena od neturističnega (ali bo neko uvoženo ali izvoženo blago potrošil turist ali stalni prebivalec neke države). Turistična bilanca v ožjem pomenu je bližje realnosti in v praksi bolj uporabna, saj ne zajema pretokov tistih plačilnih sredstev, ki jih zajemajo že drugi deli plačilne bilance. To je dejansko bilanca turističnih storitev, saj kaže najbolj neposreden učinek v prenosu tujih plačilnih sredstev preko državne meje, kateremu so protipostavka dane ali sprejete turistične storitve.

Razlika med prilivi in odlivi iz naslova turističnih potovanj nam daje saldo bilance turističnih potovanj, ta pa je najpogostejši kazalec, s katerim ponazarjamo devizno funkcijo. Razvite države imajo praviloma negativen saldo, medtem ko imajo države v razvoju pozitiven saldo turistične bilance. Države z najvišjim suficitom v turistični bilanci so hkrati tudi vodilne turistične destinacije glede na število prihodov tujih turistov.

Tabela 4: Razdelitev držav glede na saldo turistične bilance in višino BDP p.c. v letu 2002

VIŠINA BDP P.C.	POZITIVEN SALDO TURISTIČNE BILANCE	NEGATIVEN SALDO TURISTIČNE BILANCE
Visok BDP p.c. (od 1. do 5. mesta)	Irska Avstrija	Danska Švedska Finska
Srednji BDP p.c. (od 6. do 10. mesta)	Italija Francija	Belgija Nemčija Nizozemska
Nizek BDP p.c. (od 11. do 14. mesta)	Grčija Portugalska Španija	Velika Britanija

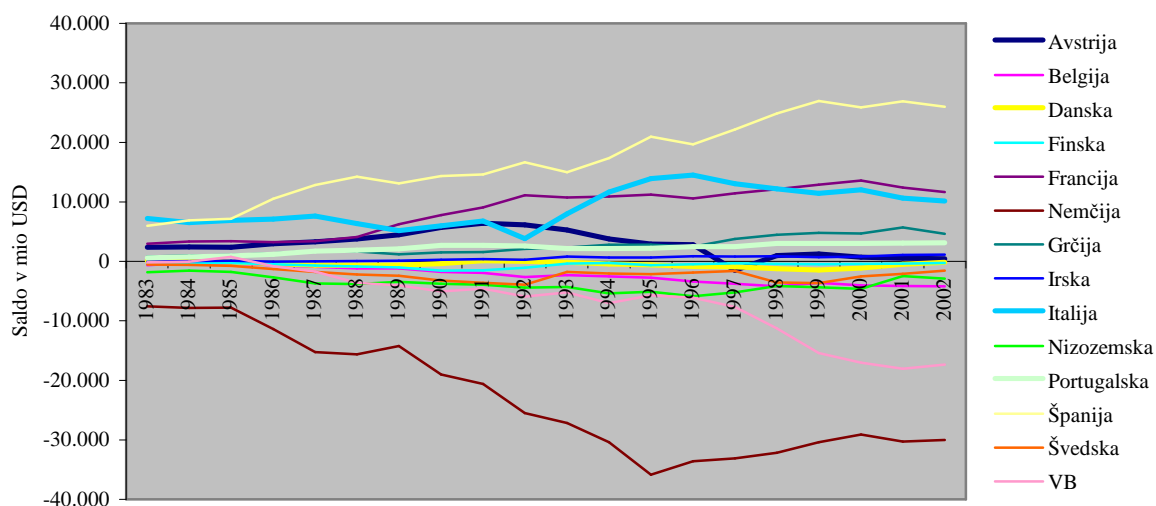
Vir: Podatki v Tabeli 6, 9 in 10 v Prilogi 1.

Pozitiven saldo turistične bilance je imelo v proučevanem obdobju sedem držav in sicer Avstrija, Francija, Irska in vse južnoevropske države. Pozitiven saldo je značilen za turistično močno razvite države, ki imajo pogosto nizek BDP p.c., kar še posebej velja za južnoevropske države. Avstrija dosega ves čas opazovanja visok BDP p.c., Irska se ji je na tem mestu pridružila v zadnjih letih. Obe pa imata tudi pozitiven saldo turistične bilance.

Razvitejše države, z večjim BDP p.c., praviloma izkazujejo negativen saldo v turistični bilanci. Kot lahko vidimo, imajo v EU negativen saldo v turistični bilanci izključno zahodno in severnoevropske države, medtem ko imajo vse južnoevropske države pozitiven saldo.

Najvišji presežek v turistični bilanci ima Španija, sledijo ji Francija, Italija, Grčija in Portugalska. Zanje lahko rečemo, da so vodilne turistične destinacije. Največji deficit v turistični bilanci ves čas opazovanja beleži Nemčija.

Slika 7: Gibanje salda turistične bilance v izbranih državah EU v obdobju od 1983 do 2002, v stalnih cenah iz leta 1995

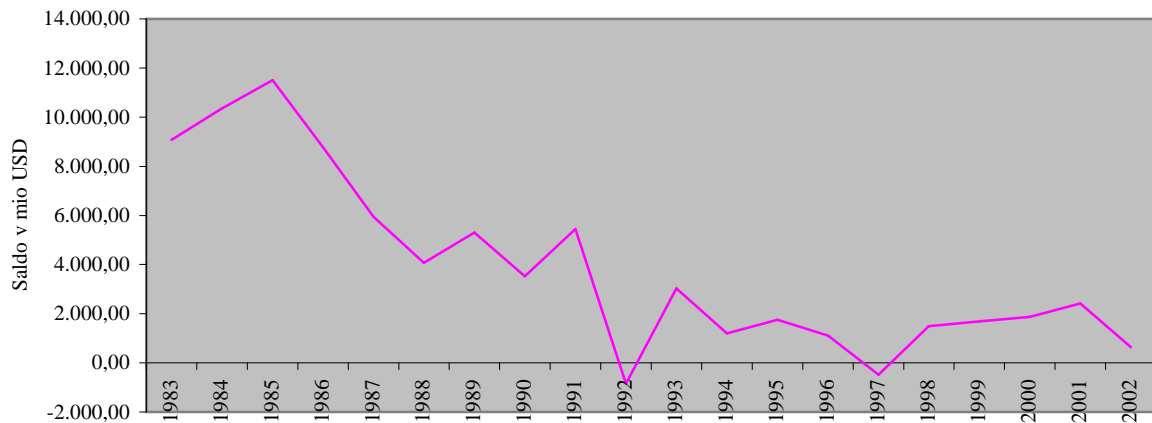
Vir: Podatki v Tabeli 10 v Prilogi 1.

Povprečna stopnja rasti skupnega turističnega odliva je bila v proučevanem obdobju višja kakor povprečna stopnja rasti skupnih turističnih prilivov, in sicer za 1,16 odstotne točke. To pomeni, da skupni turistični odlivi naraščajo hitreje kakor prilivi (glej Tabelo 1 v Prilogi 2).

Skupni turistični priliv v proučevanem obdobju je bil skoraj vedno večji kot skupni turistični odliv, zato je tudi saldo turistične bilance v teh letih pozitiven. V letih 1992 in 1997 pa je turistični odliv presegel turistični priliv. To pomeni, da je bil saldo turistične bilance v tem obdobju negativen. Največji skupni saldo turistične bilance je bil dosežen daljnega leta 1985

in je znašal 11.510 mio USD, najnižji pa v letu 1992, ko je znašal -840 mio USD. Iz spodnjega grafa je razvidno, da skupni saldo pada in se počasi približuje negativni vrednosti.

Slika 8: Gibanje skupnega salda turistične bilance v obdobju od 1988 do 2002, v stalnih cenah iz leta 1995 za vse države EU

Vir: Podatki v Tabeli 10 v Prilogi 1.

Kljub temu, da ostajajo najbolj priljubljene destinacije Španija, Francija in Grčija, vse več prebivalcev EU potuje v prekomorski destinaciji, Azijo in Pacifik, ter srednjo in vzhodno Evropo. Prebivalci posameznih držav EU tako ne realizirajo turističnega odliva na območju EU. Evropa se sooča s hudo konkurenco na turističnem trgu. Nova turistična območja so vse bolj aktivna in agresivna v pridobivanju svojega tržnega deleža. Turisti, ki so v preteklosti radi obiskovali Evropo, potujejo v eksotične kraje, kjer spoznavajo nove kulture in navade.

S pomočjo razdelitve držav na receptivne in emitivne ter salda turistične bilance lahko države delimo na aktivne in pasivne. Vodilna aktivna država je Španija in sicer na račun visokega turističnega priliva in nizkega turističnega odliva. Poleg nje sta pomembni aktivni državi tudi Francija in Italija, ki pa sta, za razliko od Španije, tudi med vodilnimi emitivnimi državami, saj beležita tudi visok turistični odliv. Visok pozitiven saldo imata tudi Grčija in Portugalska, za kateri lahko rečemo, da sta gospodarsko manj razviti. Prav tako kot Španija pa beležita zelo nizek turistični odliv. Med vodilnimi aktivnimi državami ni moč opaziti dveh močnih receptivnih držav, Velike Britanije in Nemčije. Omenjeni državi zasedata najvišji položaj med pasivnimi državami, zaradi visokega turističnega odliva. Poleg njiju se med pasivne države uvrščajo še Nizozemska, Belgija in Švedska. Ugotovimo lahko, da so pasivne države hkrati tudi države z dokaj visokim BDP p.c..

5. VPLIV TURIZMA NA PLAČILNO BILANCO

Plačilna bilanca je statistični zapis, ki za določeno časovno obdobje sistematično zajema ekonomske transakcije med subjekti gospodarstva države in tujino, praviloma med rezidenti države in nerezidenti. V plačilno bilanco so zajete naslednje vrste transakcij: izvoz in uvoz blaga, izvoz in uvoz storitev, prejemki in izdatki iz naslova dohodkov, finančne terjatve in obveznosti do tujine ter enostranske transakcije - transferi. Te transakcije so zajete v dva temeljna podračuna plačilne bilance, in sicer v tekoči račun ter kapitalski in finančni račun (Statistični letopis Republike Slovenije 2000: Plačilna bilanca – metodološka pojasnila, 2003).

Potovanja (postavka potovanja je sestavni del storitvenega dela plačilne bilance) se v plačilni bilanci v skladu s priporočili (Priročnik o plačilni bilanci, 5 izdaja) delijo na izvoz in uvoz. V izvozu so zajeti prilivi s strani potovanj (obisk tujcev), na uvozu pa odlivi s strani potovanj (potovanja domačinov v tujino). Glavna vira pridobivanja podatkov potovanj sta dva, in sicer podatki na osnovi informacij plačilnega prometa s tujino (poročila bank o transakcijah med rezidenti in nerezidenti prek bančnih računov, poročila podjetij o poslovanju z nerezidenti preko bančnih računov v tujini) in ocene (Klemenc, 2003, str. 18).

Merkantilisti so že v 17. stoletju izpostavljali pozitivne vplive meddržavnih potovanj, ki se kažejo v plačilni bilanci. V razvitem merkantilizmu se je pojavil koncept bilance, ki so jo imenovali trgovinska bilanca. Po svoji vsebini je ustrezala današnji plačilni bilanci, saj je poleg izvoza in uvoza blaga vključevala tudi nevidni izvoz in uvoz ter kapitalske transakcije. Merkantilisti so zahtevali stalni suficit ali presežek v trgovinski bilanci matične države (Sušjan, 2001, str. 5).

Veliko znanstvenih razprav o vplivih turizma na plačilno bilanco se je pojavilo v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, v času ekonomske recesije v Evropi. Strokovnjaki in znanstveniki, ki so se v tem času ukvarjali z gospodarskim vplivom turizma, so v glavnem proučevali, kakšen vpliv ima aktivni turizem ali nevidni izvoz na plačilno bilanco. Aktivni turizem je bil zanimiv zato, ker je v državo prinašal nova finančna sredstva in je tako vplival na plačilno bilanco kakor tudi na kupno moč v receptivni državi. Kasneje pa so v svoje obravnave postopoma vključevali tudi pasivni turizem ali nevidni uvoz.

Hiter gospodarski razvoj in širjenje mednarodnih gospodarskih odnosov sta postavila plačilno bilanco med najpomembnejše ekonomske učinke turizma. Množičnost turizma je večala njegov pomen v plačilni bilanci. Zaradi tega so bili že od samega začetka naporji vseh držav usmerjeni v večanje deviznih prilivov iz naslova turizma in zmanjšanje deviznih odlivov zaradi turizma. Preko tako imenovanega nevidnega izvoza prispeva turizem k pritoku deviz v državo in uravnavanju plačilne bilance. Pritok deviz, ki so jih tuji turisti prinesli v državo, se odraža na aktivni strani plačilne bilance, iznos denarja, ki ga domačini porabijo v tujini, pa se prikazuje na pasivni strani plačilne bilance. Kvantitativni vpliv meddržavnega turizma na

plačilno bilanco se odraža v povečanju aktive oziroma pasive plačilne bilance. Vplivi turizma se ne kažejo izključno v turističnem delu plačilne bilance, temveč jih je moč zaznati tudi v drugih delih le-te. Vpliv turizma na plačilno bilanco je pomemben predvsem za manj razvite države. S pomočjo prilivov iz turizma izboljšujejo saldo plačilne bilance ter delno ali v celoti pokrivajo uvoz potrebnih surovin, polizdelkov in drugega blaga (dobrin, ki so v gospodarstvu pomembne za razvoj industrijske in drugih dejavnosti).

Turizem je pomemben instrument reguliranja plačilne bilance, vendar ne smemo pozabiti, da so lahko njegovi učinki nanjo različni. Dejanski prispevek turizma k plačilno-bilančnemu ravnotežju je odvisen od mnogih dejavnikov. Upoštevati je potrebno tudi dejavnike, ki lahko na saldo turistične bilance vplivajo tudi v obratni smeri. Tako ne smemo pozabiti na odlive iz naslova potovanj domačinov v tujino, upoštevati moramo odlive mednarodne turistične potrošnje iz gospodarstva, prav tako lastniško strukturo podjetij v turistični in neturistični dejavnosti, kakor tudi demonstracijski učinek (Mihalič 2002, str. 21).

5.1. VPLIV TURIZMA NA TRGOVINSKO BILANCO

Turizem igra pomembno vlogo v uravnavanju blagovnih odnosov med državami. V receptivnih turističnih državah se pojavlja kot izvozna dejavnost. Turistična bilanca pomaga zmanjšati primanjkljaj trgovinske bilance. Na splošno velja, da negativni saldo turistične bilance, v nekaterih razvitejših državah, zmanjšuje pozitivni saldo trgovinske bilance. Manj razvite države pa svoj negativni saldo v trgovinski bilanci zmanjšujejo s pozitivnim saldonom turistične bilance.

Saldo turistične bilance ima na trgovinsko bilanco različne vplive, lahko povečuje njen presežek, zmanjšuje presežek, ne da bi prišlo do primanjkljaja, nadoknadi primanjkljaj in ustvari presežek, pomaga zmanjšati primanjkljaj, ne da bi prišlo do presežka, lahko pa poslabša že obstoječi primanjkljaj. Turizem vpliva na trgovinsko bilanco, kar neposredno ali posredno povzroči večjo potrebo po blagu v turistični destinaciji in da večje možnosti za blagovno menjavo.

Vidimo lahko, da si imele vseskozi negativen saldo trgovinske bilance predvsem južnoevropske države Španija, Grčija in Portugalska ter Avstrija in Velika Britanija. Vse omenjene države, razen Velike Britanije, so beležile pozitiven saldo v turistični bilanci in z njegovo pomočjo pokrivalo primanjkljaj trgovinske bilance. Presežek v turističnem saldu je praviloma naraščal, vendar počasneje od negativnega salda trgovinske bilance. Negativen saldo trgovinske bilance je ves čas beležila tudi Velika Britanija, ki je imela hkrati tudi negativen turistični saldo in je tako še poslabšala že obstoječi primanjkljaj. Primanjkljaj je močno naraščal na obeh straneh, tako na strani turistične bilance kot tudi na strani trgovinske bilance.

Razen Francije in Italije, ostale države ves čas beležijo pozitiven saldo trgovinske bilance. Italija je imela od leta 1993 dalje neprekinjeno pozitiven saldo, medtem ko je Francija, v nekaj vmesnih letih, še izkazovala negativen saldo. Belgija, Danska, Finska, Nemčija, Nizozemska in Švedska so izkazovale negativen saldo v turistični bilanci, ki je ves čas naraščal. Tako so zmanjševale presežek trgovinske bilance, vendar to zmanjševanje ni privedlo do primanjkljaja. Francija, Irska in Italija so izkazovale pozitiven saldo tudi na strani turistične bilance in tako so še povečale presežek ustvarjen na strani trgovinske bilance.

Tabela 5: Saldo trgovinske in turistične bilance v izbranih državah EU v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995

DRŽAVA/LETO	TRGOVINSKA BILANCA				TURISTIČNA BILANCA			
	1983	1993	1998	2002	1983	1993	1998	2002
Avstrija	-3.939	-8.417	-5.440	-1.990	2.357	5.281	952	432
Belgija	-	11.478	14.409	16.478	-654	-2.284	-4.171	-4.206
Danska	-213	6.871	2.482	6.942	96	-162	-1.251	-163
Finska	-308	5.414	10.662	11.023	-125	-378	-420	-266
Francija	-11.307	7.242	15.547	528	2.945	10.736	12.140	11.633
Grčija	-5.087	-13.379	-18.656	-20.849	814	2.332	4.432	4.614
Irska	-571	7.282	19.846	35.958	-44	783	873	1.117
Italija	-6.931	20.880	27.255	9.053	7.212	7.978	12.213	10.137
Nemčija	16.540	36.445	71.979	120.694	-7.571	-27.162	-32.145	-29.991
Nizozemska	5.455	14.385	13.627	28.751	-1.819	-4.284	-4.125	-2.902
Portugalska	-3.642	-8.842	-13.722	-12.785	590	2.556	2.983	3.110
Španija	-9.459	-18.710	-23.921	-39.994	5.942	15.006	24.838	26.013
Švedska	1.348	7.176	16.367	14.563	-539	-1.785	-3.534	-1.545
Velika Britanija	-8.366	-24.739	-42.187	-59.139	-140	-5.201	-11.289	-17.341

Vir: Podatki v Tabelah 9 in 10 v Prilogi 1.

Najboljšo sliko o vlogi mednarodne turistične menjave da primerjava med turistično menjavo v obeh smereh, kot vsoto turističnega priliva in odliva, ter blagovno menjavo, kot vsoto blagovnega izvoza in uvoza. Kazalec pogosto kaže tudi mesto meddržavnega turizma v plačilni bilanci (Planina, 1997, str. 250).

Koeficient turistične menjave v blagovni menjavi države v proučevanem letu izračunamo takole:

$$TM/BM\%_{i,n} = 100 \frac{pril_{i,n} + odl_{i,n}}{izvoz_{i,n} + uvoz_{i,n}}$$

Primer izračuna koeficienta turistične menjave v blagovni menjavi v Avstriji za leto 2002, v stalnih cenah iz leta 1995.

$$TM/BM\%_{Avs,02} = 100 \frac{pril_{Avs,02} + odl_{Avs,02}}{izvoz_{Avs,02} + uvoz_{Avs,02}} = 100 \frac{10310,24 + 9877,44}{70859,50 + 72849,20} = 14,05$$

$pril_{Avs,02}$ turistični priliv v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah
 $odl_{Avs,02}$ turistični odliv v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah
 $izvoz_{Avs,02}$ blagovni izvoz v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah
 $uvoz_{Avs,02}$ blagovni uvoz v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah

Tabela 6: Koeficient turistične menjave v blagovni menjavi v izbranih državah EU, v %

DRŽAVA/LETO	1983	1988	1993	1998	2002
Avstrija	23,43	24,25	24,54	16,50	14,05
Belgija	-	-	4,33	3,90	4,44
Danska	7,80	9,92	9,01	8,06	8,24
Finska	4,42	6,59	6,88	4,92	4,15
Francija	5,72	6,78	8,80	8,01	7,51
Grčija	11,05	17,64	14,81	19,80	34,10
Irska	4,85	5,71	6,31	5,15	4,45
Italija	7,11	6,83	11,35	10,24	7,87
Nemčija	5,89	5,84	6,72	6,47	5,80
Nizozemska	3,35	4,73	5,18	4,58	3,92
Portugalska	8,16	10,15	15,00	12,03	12,52
Španija	15,80	18,97	17,41	14,37	13,69
Švedska	5,04	7,21	7,59	7,75	6,48
Velika Britanija	6,41	7,59	8,65	9,09	8,64

Vir: Podatki v Tabeli 12 v Prilogi 1.

V začetku opazovanega obdobja ima daleč največji koeficient Avstrija. Opazovani kazalec se je pri naši sosedu v obdobju od 1983 do 2002 zmanjšal za 9,38 odstotnih točk, kljub temu pa ji lahko še vedno pripišemo velik pomen v mednarodni turistični menjavi. Obratno velja za Grčijo, katera beleži porast za 23,05 odstotnih točk. Mednarodna turistična menjava ima tako velik vpliv na plačilno bilanco Grčije. Pri ostalih državah ni zaznani večjih nihanj. Velik pomen turizma v plačilni bilanci lahko tako pripišemo Grčiji, Avstriji, Španiji in Portugalski. Turizem ima manjši pomen v plačilni bilanci Finske, Belgije, Irske, Nizozemske in Nemčije.

5.2. VPLIV TURIZMA NA BLAGOVNI UVOZ

Posreden in neposreden vpliv turizma je torej zaznati tudi v trgovinski bilanci, ne le v turistični. Neposreden vpliv se kaže v uvozu blaga zaradi potreb tujih turistov, ki trošijo različne vrste blaga (pogosto njim poznane blagovne znamke). Zaradi velike koncentracije turistov v sezoni države niso zmožne same zagotoviti in proizvesti vsega blaga, zato ga uvažajo. Zanimariti ne smemo tudi neposrednega vpliva. Turisti prinesejo s seboj tudi svoje navade, ki jih lokalno prebivalstvo prevzame, posledica tega pa je dodaten uvoz blaga.

5.2.1. Vpliv turističnega priliva na blagovni uvoz

Pogosto se dogaja, da v nekaterih državah uvoz presega izvoz, kar ima za posledico negativen saldo v trgovinski bilanci. V takih primerih si države prizadevajo pokriti presežek uvoza iz drugih virov. Eden izmed njih je turistični priliv, iz katerega nekatere države črpajo več, druge pač manj deviz za kritje uvoza. Koeficient turističnega priliva v blagovnem uvozu nam tako pokaže, kolikšen del blagovnega uvoza lahko posamezne države krijejo s turističnimi prilivi.

Koeficient turističnega priliva v blagovnem uvozu države v proučevanem letu izračunamo takole:

$$\text{PRIL/UVOZ}\%_{i,n} = 100 \frac{\text{pril}_{i,n}}{\text{uvoz}_{i,n}}$$

Primer izračuna koeficienta turističnega priliva v blagovnem uvozu v Avstriji za leto 2002, v stalnih cenah iz leta 1995.

$$\text{PRIL/UVOZ}\%_{\text{Avs},02} = 100 \frac{\text{pril}_{\text{Avs},02}}{\text{uvoz}_{\text{Avs},02}} = 100 \frac{10310,24}{72849,20} = 14,15$$

$\text{pril}_{\text{Avs},02}$ turistični priliv v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah
 $\text{uvoz}_{\text{Avs},02}$ blagovni uvoz v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah

Leta 1983 so s turističnim prilivom pokrivalo več kot 10% blagovnega uvoza le štiri države, in sicer Avstrija, Grčija, Portugalska in Španija, medtem ko so se jim do leta 2002 pridružile še Danska, Francija in Italija. Ugotovimo lahko, da turizem pridobiva na pomenu in postaja pomemben faktor pokrivanja blagovnega uvoza.

S turističnimi prihodki sta v letu 1983 največ blagovnega uvoza pokrili Avstrija in Španija. Avstrija je dosegla 27,13% pokritje uvoza s turističnimi prejemki, medtem ko je Španija dosegla 23,42 % pokritje. Turizem jima je tako omogočil pokriti skoraj četrtino uvoza potrebnega blaga. To je bilo zanj velikega pomena, ker sta imeli obe državi pomanjkanje osnovnih surovin. Poleg njiju so imele visok koeficient priliva v uvozu vse južnoevropske

države oziroma manj razvite države. Grčija, ki ima izrazit trend rasti analiziranega kazalca, je v letu 2002 dosegla daleč največje pokritje uvoza s prejemki iz turizma. V proučevanem obdobju lahko opazimo stagniranje koeficienta pokritosti uvoza s prejemki iz turizma predvsem v Avstriji ter Španiji in Italiji. Pri prvi se je odstotek pokritosti, glede na leto 1983, skoraj prepolovil.

Tabela 7: Koeficient turističnega priliva v blagovnem uvozu v izbranih državah EU, v %

DRŽAVA/LETO	1983	1988	1993	1998	2002
Avstrija	27,13	27,59	27,85	16,54	14,15
Belgija	-	-	3,54	2,81	3,56
Danska	8,04	8,96	9,74	6,93	8,66
Finska	3,87	4,65	6,86	5,09	4,44
Francija	6,80	7,71	11,60	10,31	9,38
Grčija	12,38	19,45	16,51	21,06	30,10
Irska	4,46	6,40	9,14	7,28	7,08
Italija	11,32	8,85	14,84	13,67	10,09
Nemčija	3,73	3,56	3,15	3,56	3,47
Nizozemska	2,15	2,90	3,76	3,65	4,46
Portugalska	9,94	13,39	16,73	13,76	14,49
Španija	23,42	27,58	24,78	22,41	19,97
Švedska	4,14	5,12	6,13	6,10	6,43
Velika Britanija	6,07	5,77	6,87	6,68	5,29

Vir: Podatki v Tabeli 15 v Prilogi 1.

Turizem ima v nekaterih državah manjši pomen v primerjavi z blagovno menjavo. Odstotek kritja uvoza blaga s prejemki iz turizma je v teh državah praviloma zelo nizek, in sicer nižji od 5%. Takšnih držav je kar nekaj, Nemčija, Nizozemska, Belgija in Finska. Države z nizkim koeficientom turističnega priliva v blagovnem uvozu beležijo srednje visok absolutni turistični priliv, z izjemo Finske. Ker pa so to večinoma tudi gospodarsko razvite države, imajo dobro razvito mednarodno menjavo.

5.2.2. Vpliv turističnega odliva na blagovni uvoz

Turistični odliv in blagovni uvoz se vršita bolj ali manj vsak zase. Koeficienti turističnega odliva v blagovnem uvozu so skozi opazovano obdobje dokaj stabilni. Primerjava turističnega odliva in blagovnega uvoza nam pokaže, da imajo največje deleže emitivne države.

Koeficient turističnega odliva v blagovnem uvozu države v proučevanem letu izračunamo takole:

$$\text{ODL/UVOZ}\%_{i,n} = 100 \frac{\text{odl}_{i,n}}{\text{uvoz}_{i,n}}$$

Primer izračuna zgoraj navedenega koeficienta za Avstrijo v letu 2002, v stalnih cenah iz leta 1995.

$$\text{ODL/UVOZ}\%_{\text{Avs},02} = 100 \frac{\text{odl}_{\text{Avs},02}}{\text{uvoz}_{\text{Avs},02}} = 100 \frac{9877,44}{72849,20} = 13,56$$

$\text{odl}_{\text{Avs},02}$ turistični odliv v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah

$\text{uvoz}_{\text{Avs},02}$ blagovni uvoz v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah

Tabela 8: Koeficient turističnega odliva v blagovnem uvozu v izbranih državah EU, v %

DRŽAVA/LETO	1983	1988	1993	1998	2002
Avstrija	14,96	17,25	16,99	15,14	13,56
Belgija	-	-	3,54	5,34	5,67
Danska	7,45	11,42	10,26	9,63	8,99
Finska	4,85	8,72	8,96	6,39	5,23
Francija	4,03	5,43	6,32	6,13	5,65
Grčija	3,81	5,97	4,97	5,98	15,29
Irska	4,94	6,17	5,58	5,32	4,91
Italija	2,28	4,28	9,46	8,08	5,94
Nemčija	8,68	9,81	11,00	10,38	9,56
Nizozemska	4,82	6,74	7,19	5,85	4,96
Portugalska	2,78	2,97	7,80	6,02	6,37
Španija	3,06	4,03	5,94	3,76	4,06
Švedska	6,20	9,96	10,31	11,25	8,74
Velika Britanija	6,21	7,65	9,39	10,28	10,46

Vir: Podatki v Tabeli 16 v Prilogi 1.

Vodilna država, glede na koeficient turističnega odliva v uvozu blaga, je bila v opazovanem obdobju Avstrija. Od leta 1999 dalje pa se je proučevani kazalec močno okrepil v Grčiji, predvsem na račun velikega povečanja turističnih odlivov. Avstrija je edina ves čas opazovanja dosegala več kot 10% pokritje. Visok koeficient dosegajo, poleg že omenjenih držav, tudi Nemčija in Velika Britanija, ki dosegata tudi izredno visoke turistične odlive (gledano absolutno), ter Švedska in Danska. Pri slednjih je opaziti padec v vrednosti kazalca predvsem zaradi povečanja uvoza.

Turistično bolj razvite države (južna Evropa) beležijo nizek koeficient, še zlasti Španija. Vzrok za to lahko iščemo v nizkem turističnem odlivu. Med države z nizkim koeficientom

turističnega odliva v uvozu blaga sodijo tudi Finska (najnižji turistični odliv), Belgija in Nizozemska.

5.3. VPLIV TURIZMA NA BLAGOVNI IZVOZ

Turistični prilivi, kot nevidni izvoz, in blagovni izvoz prinašata devizna sredstva in sta zato pomembna za narodno gospodarstvo. Povečanje turističnega priliva ima za posledico povečanje blagovnega uvoza, zaradi povečanega povpraševanja turistov po blagu, ki ga država ne more zagotoviti sama. Da pa se ne bi zmanjšal saldo blagovne menjave, se mora povečati tudi izvoz. Povečanje blagovnega izvoza povečuje ND, to pa povzroči večje povpraševanje po inozemskem turizmu.

5.3.1. Vpliv turističnega priliva na blagovni izvoz

Koeficient turističnega priliva v blagovnem izvozu države v proučevanem letu izračunamo takole:

$$PRIL/IZVOZ\%_{i,n} = 100 \frac{pril_{i,n}}{izvoz_{i,n}}$$

Primer izračuna koeficienta turističnega priliva v blagovnem izvozu v Avstriji za leto 2002, v stalnih cenah iz leta 1995.

$$PRIL/IZVOZ\%_{Avs,02} = 100 \frac{pril_{Avs,02}}{izvoz_{Avs,02}} = 100 \frac{10310,24}{70859,50} = 14,55$$

$pril_{Avs,02}$ turistični priliv v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah
 $izvoz_{Avs,02}$ blagovni izvoz v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah

Koeficienti turističnega priliva v blagovnem izvozu se med proučevanimi državami EU precej razlikujejo. Opazovani kazalec je skozi celo opazovano obdobje zelo visok v Grčiji. Vidimo lahko, da turizem Grkom predstavlja glavni vir deviz, prav tako pa lahko sklepamo veliko odvisnost od turizma. Visok koeficient imajo tudi druge turistično razvite države, in sicer Španija, Portugalska in Avstrija. Koeficient turističnega priliva v blagovnem izvozu je v nekaterih državah visok na račun nizkega blagovnega izvoza (Grčija, Portugalska ter Španija na začetku opazovanega obdobja). Imamo pa tudi države, ki imajo zelo razvit mednarodni turizem in hkrati tudi velik blagovni izvoz. Mednje sodijo Italija, Francija in Španija.

Nizek koeficient turističnega priliva v blagovnem izvozu imajo Nemčija, Nizozemska, Finska in Belgija. Omenjene države ne presegajo 5% vrednosti izvoza. Zelo nizek delež imata v proučevanem obdobju tudi Švedska in Irska. Vse te države prištevamo med emitivne in so, ekonomsko gledano, visoko razvite države z razvito mednarodno trgovino.

Tabela 9: Koeficient turističnega priliva v blagovnem izvozu v izbranih državah EU, v %

DRŽAVA/LETO	1983	1988	1993	1998	2002
Avstrija	34,06	32,49	33,68	17,97	14,55
Belgija	-	-	3,22	2,58	3,29
Danska	8,15	8,50	7,99	6,58	7,59
Finska	3,97	4,52	5,28	3,82	3,34
Francija	7,61	8,22	11,20	9,79	9,37
Grčija	26,65	44,14	36,68	57,66	90,92
Irska	4,76	5,32	6,87	5,04	4,17
Italija	12,40	9,58	13,01	12,16	9,73
Nemčija	3,37	2,76	2,85	3,09	2,78
Nizozemska	1,99	2,80	3,37	3,40	3,02
Portugalska	17,81	21,86	26,32	21,37	21,75
Španija	34,64	41,36	32,39	27,32	26,44
Švedska	3,93	4,69	5,25	4,93	5,27
Velika Britanija	6,62	7,52	7,81	7,72	6,43

Vir: Podatki v Tabeli 13 v Prilogi 1.

5.3.2. Vpliv turističnega odliva na blagovni izvoz

Koeficient turističnega odliva v blagovnem izvozu nam pove, kolikšen del sredstev, ki pritečejo v državo zaradi izvoza blaga, mora le-ta uporabiti za kritje turističnih izdatkov. V tem primeru bi lahko trdili, da gre za obraten vpliv. Povečanje blagovnega izvoza povzroči povečanje družbenega proizvoda, posledica tega pa je večje povpraševanje po inozemskem turizmu. Sklepamo lahko, da povečanje blagovnega izvoza povzroči povečanje turističnega odliva.

Primer izračuna koeficienta turističnega odliva v blagovnem izvozu v Avstriji za leto 2002, v stalnih cenah iz leta 1995.

$$\text{ODL/IZVOZ}\%_{i,n} = 100 \frac{\text{odl}_{i,n}}{\text{izvoz}_{i,n}}$$

Primer izračuna navedenega kazalca za Avstrijo v letu 2002.

$$\text{ODL/IZVOZ}\%_{\text{Avs},02} = 100 \frac{\text{odl}_{\text{Avs},02}}{\text{izvoz}_{\text{Avs},02}} = 100 \frac{9877,44}{70859,50} = 13,94$$

$\text{odl}_{\text{Avs},02}$ turistični odliv v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah
 $\text{izvoz}_{\text{Avs},02}$ blagovni izvoz v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah

Visok koeficient v začetku opazovanega obdobja je imela Avstrija, sledila ji je Grčija. Le ta je v zadnjih letih opazovanega obdobja prehitela Avstrijo, predvsem na račun precejšnjega padca opazovanega kazalca v Avstriji. Posledica padca je velik porast izvoza blaga.. Grčija je morala v letu 2002 za kritje turističnih izdatkov uporabiti 46,19% sredstev, ki so pritekla v državo zaradi izvoza blaga. Med države z visokimi koeficienti lahko štejemo tudi Veliko Britanijo. Nizek koeficient turističnega odliva v blagovnem izvozu izkazujejo Španija, Irska in Finska. Za Irsko je značilno, da je koeficient turističnega odliva v blagovnem izvozu v proučevanem obdobju padal.

Tabela 10: Koeficient turističnega odliva v blagovnem izvozu v izbranih državah EU, v %

DRŽAVA/LETO	1983	1988	1993	1998	2002
Avstrija	18,78	20,31	20,05	16,45	13,94
Belgija	-	-	5,04	4,91	5,24
Danska	7,55	10,83	8,41	9,14	7,88
Finska	4,97	8,47	6,89	4,80	3,94
Francija	4,51	5,79	6,10	5,82	5,64
Grčija	8,20	13,54	11,03	16,36	46,19
Irska	5,27	5,13	4,19	3,68	2,89
Italija	2,50	4,64	8,29	7,18	5,73
Nemčija	7,84	7,60	9,95	9,00	7,68
Nizozemska	4,46	6,49	6,45	5,45	4,32
Portugalska	4,98	4,85	12,27	9,35	9,56
Španija	4,53	6,05	7,77	4,58	5,37
Švedska	5,90	9,14	8,83	9,09	7,17
Velika Britanija	6,77	9,98	10,68	11,87	12,07

Vir: Podatki v Tabeli 14 v Prilogi 1.

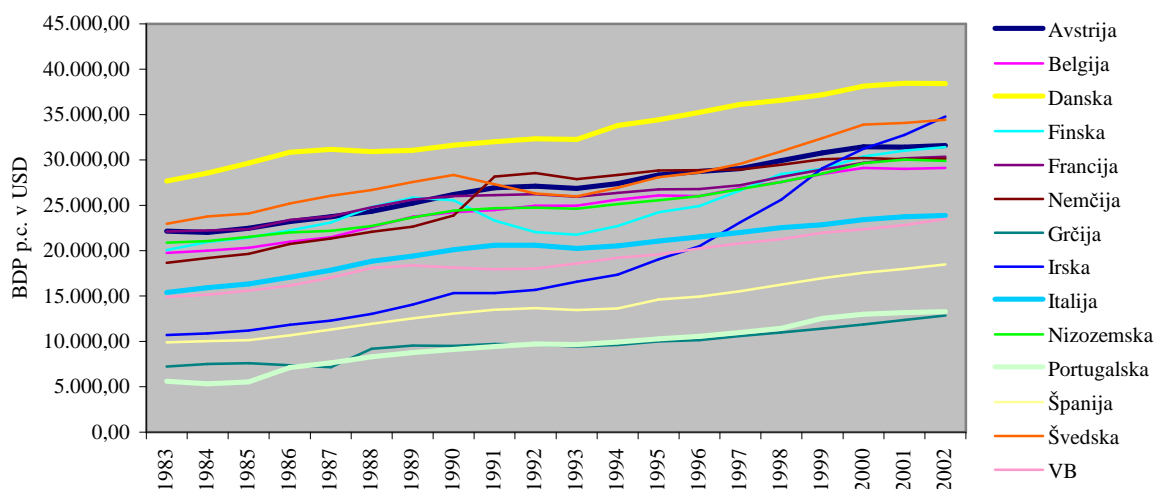
6. VPLIV DOHODKA NA TURISTIČNI DEVIZNI PRILIV IN ODLIV

»Turistično potrošnje opredelimo kot vsoto vseh potrošnih izdatkov turistov, ki nastanejo zaradi potovanja, med potovanjem ali v destinaciji« (Mihalič, 2002, str. 3). Z vidika državnih meja ločimo med večimi kategorijami turistične potrošnje, kot so mednarodna emitivna/receptivna, domača, notranja, narodna in mednarodna turistična potrošnja. V nadaljevanju nas bo zanimalo, kakšen vpliv ima BDP na mednarodno emitivno in receptivno turistično potrošnje, zato na tem mestu podajamo njuni definiciji. Receptivna turistična potrošnja zajema potrošnje obiskovalcev, ki potujejo v oziroma znotraj obiskane države, a niso njeni rezidenti. Emitivna turistična potrošnja je potrošnja rezidentov zunaj meja domače države. V slednjo ni vključena potrošnja blaga in storitev, ki nastane pred oziroma po potovanju v namembno destinacijo (Basic reference on tourism statistics, 2004).

Turistično potrošnjo lahko prikažemo s pomočjo podatkov o fizičnem prometu, s številom nočitev ali s številom obiskovalcev ter vrednostno s pomočjo turističnih prilivov in odlivov. Slednje lahko vrednotimo v tekočih ali stalnih cenah, na prebivalca ali na obiskovalca. Če sta vrednotena v tekočih cenah, dobimo njune nominalne vrednosti, v primeru stalnih cen pa realne vrednosti. V večini razvitih držav se turistična potrošnja financira iz osebnih dohodkov. Vendar pa se vsa turistična potrošnja posredno financira iz ND, saj je osebni dohodek kategorija, ki izhaja iz delitve ND. Delitev ND vpliva na višino osebnih dohodkov, njihova rast pa je eden izmed osnovnih pogojev za razvoj turizma.

Največji vpliv na turistično potrošnjo ima najbolj pogosto prav dohodek, ki ga lahko izrazimo na več načinov, bodisi z ND, BDP ali BNP. BDP je opredeljen kot vsota vrednosti vseh končnih dobrin in storitev, proizvedenih v državi v določenem obdobju. BDP lahko merimo v tekočih cenah in tako dobimo nominalni BDP, pri čemer njegove spremembe odražajo tako spremembe v količini proizvodnje kakor tudi v tržnih cenah. V primeru da BDP merimo v stalnih cenah, se vsakoletne proizvedene količine vrednotijo po cenah iz določenega baznega leta. Rezultat je realni BDP, ki se spreminja, kadar se spremenijo količine proizvodnje.

Slika 9: Gibanje BDP p.c. v izbranih državah EU od 1983 do 2002, v stalnih cenah iz leta 1995

Vir: Podatki v Tabeli 6 v Prilogi 1.

BDP p.c. se je v proučevanih državah gibal dokaj enakomerno. Najbolj izstopa Irska, ki je bila v proučevanem obdobju najhitrejše rastoče gospodarstvo EU. Stopnja njene gospodarske rasti presega povprečno rast EU. Uspeh gre pripisati neposrednim tujim naložbam, nizkemu davku na dobiček in usposobljeni delovni sili (Evropska Unija; Države članice, 2004). Največji BDP p.c. ves čas beleži Danska, ki se lahko pohvali z visokim življenjskim standardom. Poleg že omenjene Irske ji sledijo Švedska, Avstrija in Finska. Finska je po stopnji gospodarske rasti v zadnjih letih na samem vrhu v EU. V letih 1991 in 1993 je

preživljala globoko recesijo, h kateri je veliko pripomogel razpad Sovjetske Zveze (Evropska Unija; Države članice, 2004). Nizek BDP p.c. imajo južnoevropske države, Grčija, Portugalska in Španija.

Povprečno stopnjo rasti bruto domačega proizvoda na prebivalca neke države izračunamo takole:

$$\bar{S}_{BDPpc,i} = \left(\sqrt[n-1]{\frac{BDPpc_{i,n}}{BDPpc_{i,1}}} - 1 \right) 100$$

Primer izračuna povprečne stopnje rasti BDP p.c. za Avstrijo v letu 2002, v stalnih cenah iz leta 1995.

$$\bar{S}_{BDPpc,Avs} = \left(\sqrt[20-1]{\frac{BDP_{Avs,02}}{BDP_{Avs,83}}} - 1 \right) 100 = \left(\sqrt[20-1]{\frac{2528}{453}} - 1 \right) 100 = 9,47$$

$BDPpc_{Avs,02}$ *bruto domači proizvod na prebivalca v Avstriji v letu 2002 v USD, v stalnih cenah*

$BDPpc_{Avs,83}$ *bruto domači proizvod na prebivalca v Avstriji v letu 1983 v USD, v stalnih cenah*

Izračunane povprečne stopnje rasti BDP p.c. so za vse proučevane države pozitivne, kar pomeni, da je BDP p.c., v obdobju od leta 1983 do leta 2002, v povprečju rasel. Najvišjo povprečno stopnjo rasti je dosegla Irska. BDP p.c. je na Irskem rasel v povprečju 6,40 odstotka na leto. Visoko povprečno stopnjo rasti so imele tudi Portugalska, Španija in Grčija. Najnižjo povprečno stopnjo rasti BDP p.c. je dosegla Francija. Za vse proučevane države je značilna večja povprečna stopnja rasti turističnih prilivov na prebivalca kakor povprečna stopnja rasti BDP p.c.. Najvišje povprečne stopnje rasti turističnih prilivov na prebivalca in BDP p.c. so dosegle iste države. Tudi turistični odliv na prebivalca je rasel hitreje kakor BDP p.c.. Najvišje povprečne stopnje rasti so dosegale vse štiri južnoevropske države (glej Tabele 2,3,4 v Prilogi 2).

Turizem ima pomemben vpliv na BDP. Ne moremo pa mu pripisati vloge ustvarjalca BDP, saj je njegov vpliv posreden. Kaže se v spodbujanju razvoja panog, povezanih z materialno proizvodnjo, ki je potrebna za preskrbo turističnega gospodarstva. Turistična potrošnja tako omogoča večji obseg poslovanja v dejavnostih, ki so povezane s turizmom. Denar, ki ga ustvarja turistična potrošnja, kroži v gospodarstvu in tako vpliva na povečanje gospodarske aktivnosti, to pa povzroči povečanje BDP. Poznamo več dejavnikov, ki vplivajo na prispevek turizma k BDP. Med njimi najdemo tako dejavnike na strani povpraševanja, kakor tudi dejavnike na strani ponudbe. Bull navaja pet glavnih dejavnikov, ki opredeljujejo vlogo turizma v BDP. Ti dejavniki so zaloga virov proizvodnih dejavnikov (zemlja, delo, kapital in

podjetnost), nivo tehnološkega znanja, družbena in politična stabilnost, navade gostiteljev in potrošniške navade turistov ter investicije (Bull, 1993, 116-118 str.).

6.1. VPLIV DOHODKA NA TURISTIČNI DEVIZNI PRILIV

Turizem postaja vse pomembnejši dejavnik v mnogih narodnih gospodarstvih, tako razvitih kot razvijajočih se. Turistično razvite države s pomočjo turizma posredno ustvarjajo velik del BDP.

Koeficient turističnega priliva v bruto domačem proizvodu neke države izračunamo takole:

$$PRIL/BDP\%_{i,n} = 100 \frac{pril_{i,n}}{BDP_{i,n}}$$

Primer izračuna navedenega koeficienta za Avstrijo v letu 2002, v stalnih cenah iz leta 1995.

$$PRIL/BDP\%_{Avs,02} = 100 \frac{pril_{Avs,02}}{BDP_{Avs,02}} = 100 \frac{10310,24}{254842,82} = 4,05$$

$pril_{Avs,02}$ turistični priliv v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah
 $BDP_{Avs,02}$ bruto domači proizvod v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah

Tabela 11: Koeficient turističnega priliva v BDP v izbranih državah EU, v %

DRŽAVA/LETO	1983	1988	1993	1998	2002
Avstrija	3,14	5,45	6,36	4,72	4,05
Belgija	0,75	1,53	1,61	1,64	2,36
Danska	0,93	1,53	1,82	1,66	2,07
Finska	0,51	0,80	1,12	1,12	0,91
Francija	0,60	0,99	1,58	1,82	1,62
Grčija	1,65	2,60	3,40	5,35	6,88
Irska	1,08	2,17	3,39	3,41	2,68
Italija	1,04	1,15	1,90	2,30	1,78
Nemčija	0,39	0,52	0,48	0,69	0,69
Nizozemska	0,49	0,86	1,25	1,58	1,39
Portugalska	1,47	2,89	4,23	4,57	4,04
Španija	1,81	3,61	3,76	4,65	4,36
Švedska	0,56	1,04	1,16	1,53	1,39
Velika Britanija	0,73	1,06	1,32	1,69	1,27

Vir: Podatki v Tabeli 17 v Prilogi 1.

Avstrija je močno odvisna od turizma, čeprav se je koeficient turističnega priliva v BDP v zadnjih šestih letih kar precej zmanjšal. V mediteranskih državah igra turizem vse bolj pomembno vlogo v Grčiji in že tradicionalno v Španiji in na Portugalskem. Turistični prilivi predstavljajo tako skoraj 7% v grškem BDP. Prispevek turizma k BDP je večji v državah, kjer so razvite oblike masovnega turizma (Mediteran, Alpe). V večini razvitih držav pa je prispevek turizma k BDP zelo skromen. Med slednje se uvrščajo Nemčija, Velika Britanija, Finska in Švedska.

6.2. VPLIV DOHODKA NA TURISTIČNI DEVIZNI ODLIV

Dohodek, ki je vir, iz katerega se financira turistična potrošnja, spada med dejavnike, ki neposredno vplivajo na oblikovanje povpraševanja. Z naraščanjem BDP narašča tudi osebni dohodek in s tem tudi ostanek le tega, po zadovoljitvi nujnih življenjskih potreb.

Koeficient turističnega odliva v bruto domačem proizvodu neke države izračunamo takole:

$$\text{ODL/BDP}\%_{i,n} = 100 \frac{\text{odl}_{i,n}}{\text{BDP}_{i,n}}$$

Tabela 12: Koeficient turističnega odliva v BDP v izbranih državah EU, v %

DRŽAVA/LETO	1983	1988	1993	1998	2002
Avstrija	1,73	3,41	3,88	4,32	3,88
Belgija	1,08	2,05	2,52	3,12	3,76
Danska	0,86	1,95	1,92	2,30	2,14
Finska	0,63	1,50	1,46	1,40	1,07
Francija	0,35	0,70	0,86	1,08	0,97
Grčija	0,51	0,80	1,02	1,52	3,49
Irska	1,20	2,09	2,07	2,49	1,86
Italija	0,21	0,56	1,21	1,36	1,05
Nemčija	0,91	1,42	1,68	2,02	1,89
Nizozemska	1,10	2,00	2,38	2,53	1,99
Portugalska	0,41	0,64	1,97	2,00	1,77
Španija	0,24	0,53	0,90	0,78	0,89
Švedska	0,85	2,02	1,94	2,82	1,90
Velika Britanija	0,74	1,41	1,80	2,60	2,52

Vir: Podatki v Tabeli 18 v Prilogi 1.

Primer izračuna koeficienta turističnega odliva v BDP za Avstrijo v letu 2002, v stalnih cenah iz leta 1995.

$$\text{ODL/BDP}\%_{\text{Avs},02} = 100 \frac{\text{odl}_{\text{Avs},02}}{\text{BDP}_{\text{Avs},02}} = 100 \frac{9877,44}{254842,82} = 3,88$$

$\text{odl}_{\text{Avs},02}$ turistični odliv v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah
 $\text{BDP}_{\text{Avs},02}$ bruto domači proizvod v Avstriji v letu 2002 v mio USD, v stalnih cenah

Vidimo lahko, da v obravnavanih južnoevropskih državah turistični odliv ne bremeni BDP v taki meri, kot ga turistični priliv povečuje. Koeficienti so dokaj nizki, zato lahko sklepamo, da ima za omenjene države turistični priliv večji pomen in ugodnejše posledice kakor turistični odliv. Na tem mestu velja omeniti, da se je obravnavani delež v zadnjih štirih letih močno povečal v Grčiji in sicer na račun povečanja turističnih odlivov. Obratno velja za države severne in srednje Evrope, katere beležijo višji koeficient turističnega odliva v BDP. Turistični odlivi v Avstriji predstavljajo skoraj 4% v BDP.

6.3. ANALIZA ODVISNOSTI

V nadaljevanju nas zanima, kakšna je povezanost med turistično potrošnjo in dohodkom. S pomočjo regresijske analize bomo skušali ugotoviti, ali obstaja povezanost med odvisno in neodvisno spremenljivko. Regresijska analiza omogoča analizo vplivov med dvema ali več pojavi. Njen cilj je ugotoviti povezanost med pojavi, obliko in smer povezanosti, izmeriti stopnjo povezanosti in na podlagi regresijske funkcije predvidevati gibanje analiziranih pojavov.

Odvisna spremenljivka je izražena s saldnom turistične bilance na prebivalca oziroma turističnimi prilivi oziroma odlivi na prebivalca v ameriških dolarjih in v stalnih cenah iz leta 1995. Neodvisno spremenljivko pa opredeljuje dohodek, ki je izražen z BDP p.c. v ameriških dolarjih in v stalnih cenah iz leta 1995. Podatki se nanašajo na 14 držav EU v letu 2002. Odvisnost lahko zapišemo z obrazcema:

TURISTIČNA BILANCA p.c.' = f(BDP p.c.)

ODLIV p.c.' = f(BDP p.c.)

PRILIV p.c.' = f(BDP p.c.)

Podatki o saldu turistične bilance na prebivalca, turističnih odlivih in prilivih na prebivalca ter BDP p.c. bodo obdelani s pomočjo računalniškega programa SPSS za Windows. Povezave bodo izražene z regresijskim modelom, ki bo zapisan v obliki enostavne linearne funkcije.

Ocenjeno regresijsko funkcijo zapišemo

$$Y'' = a + bX$$

Pri tem je a ocenjena regresijska konstanta, b pa ocenjeni regresijski koeficient, ki pove za koliko enot se v povprečju spremeni odvisna spremenljivka, če se neodvisna poveča za eno enoto.

6.3.1. Analiza odvisnosti med saldonom turistične bilance in BDP

Na podlagi podatkov o saldu turistične bilance na prebivalca in BDP p.c. za države EU v letu 2002 lahko zapišemo naslednjo funkcijo (podatki so v ameriških dolarji, v stalnih cenah iz leta 1995):

$$TB_{p.c.}'' = 609,204 - 0,021BDP_{p.c.}$$

Ocenjeni regresijski koeficient je enak $-0,021$, kar pomeni, da se saldo turistične bilance na prebivalca v povprečju zmanjša za $0,021$ USD, če se BDP p.c. poveča za 1 USD.

$$H_0: \beta = 0 \quad ; \quad H_1: \beta < 0 \quad ; \quad t = -2,123 \quad ; \quad P = 0,0275$$

Navedeni regresijski koeficient je statistično značilen, kar kažeta t -preizkus in vrednost P . Zavrnilno ničelno domnevo pri enostranski stopnji značilnosti $P = 0,0275$ in sprejmemo sklep, da je regresijski koeficient manjši od nič. To pomeni, da se z večanjem BDP p.c. saldo turistične bilance na prebivalca znižuje.

$$r^2 = 0,273 \quad ; \quad r = -0,523$$

Ocenjeni determinacijski koeficient znaša $0,273$, kar pomeni, da je $27,3\%$ variance salda turistične bilance na prebivalca pojasnjene z linearnim vplivom BDP p.c.. Ocena korelacijskega koeficienta znaša $0,523$, kar pomeni, da je povezanost med saldonom turistične bilance na prebivalca in BDP p.c. linearna, negativna in srednje močna.

Za države EU lahko rečemo, da obstaja odvisnost med odvisno spremenljivko – saldonom turistične bilance na prebivalca in neodvisno spremenljivko – BDP p.c.. Z večanjem BDP p.c. se zmanjšuje saldo turistične bilance na prebivalca. Na saldo turistične bilance vplivata turistični priliv, ki ga zvišuje in turistični odliv, ki ga znižuje. Sklepamo lahko, da so države članice EU gospodarsko razvite države, ki namenjajo vse več sredstev za turistično potrošnjo. Determinacijski koeficient nam pove, da je v državah EU možno s spremembo BDP p.c. razložiti $27,3\%$ sprememb v saldu turistične bilance.

6.3.2. Analiza odvisnosti turističnih prilivov in BDP

Na podlagi podatkov o turističnih prilivih na prebivalca in BDP p.c. za države EU v letu 2002 lahko zapišemo naslednjo funkcijo (podatki so v ameriških dolarji, v stalnih cenah iz leta 1995):

$$\text{PRILIV} = 595,901 + 0,000\text{BDP p.c.}$$

$$H_0: \beta = 0 \quad ; \quad H_1: \beta > 0 \quad ; \quad t = 0,042 \quad ; \quad P = 0,967$$

Ničelne domneve, da je regresijski koeficient enak nič, ne moremo zavrniti. Regresijski koeficient je statistično neznačilen, kar pomeni, da linearna funkcija ni primerna za izražanje odvisnosti med proučevanima spremenljivkama.

6.3.3. Analiza odvisnosti med turističnimi odlivi in BDP

Na podlagi podatkov o turističnih odlivih na prebivalca in BDP p.c. za države EU v letu 2002 lahko zapišemo naslednjo funkcijo (podatki so v ameriških dolarji, v stalnih cenah iz leta 1995):

$$\text{ODLIV} = -13,303 + 0,021\text{BDP p.c.}$$

Ocenjeni regresijski koeficient je enak 0,021, kar pomeni, da se turistični prilivi v povprečju povečajo za 0,021 USD, če se BDP p.c. poveča za 1 USD.

$$H_0: \beta = 0 \quad ; \quad H_1: \beta > 0 \quad ; \quad t = 2,147 \quad ; \quad P = 0,0265$$

Navedeni regresijski koeficient je statistično značilen, kar kažeta t-preizkus in vrednost P. Zavrnilo ničelno domnevo pri enostranski stopnji značilnosti $P = 0,0265$ in sprejmemo sklep, da je regresijski koeficient večji od nič. To pomeni, da se z večanjem BDP p.c. večajo tudi turistični odlivi na prebivalca.

$$r^2 = 0,277 \quad ; \quad r = 0,527$$

Ocenjeni determinacijski koeficient znaša 0,277, kar pomeni, da je 27,7% variance turističnih odlivov na prebivalca pojasnjene z linearnim vplivom BDP p.c.. Ocena korelacijskega koeficienta znaša 0,527, kar pomeni, da je povezanost turističnimi prilivi na prebivalca in BDP p.c. linearna, pozitivna in srednje močna.

Vidimo lahko, da obstaja odvisnost med odvisno spremenljivko – turističnimi odlivi na prebivalca in neodvisno spremenljivko – BDP p.c.. Z večanjem BDP p.c. se večajo tudi turistični odlivi na prebivalca. Determinacijski koeficient nam pove, da je v državah EU možno s spremembo BDP p.c. razložiti 27,7% sprememb v saldu turistične bilance.

SKLEP

Dejstvo je, da je turizem postal najbolj razširjena gospodarska veja na svetu. Prav tako je nesporen njegov pomen tako za gospodarsko kakor tudi za družbeno blagostanje. Turizem je ekonomski in tudi družbeni pojav. Usmerjen je v gospodarske cilje in daje ekonomske rezultate, vpliva na ponovno delitev in ustvarjanje ND, poleg tega pa se mu pripisujejo številne ekonomske funkcije. Turistom omogoča posredno ali neposredno zadovoljevanje njihovih rekreacijskih potreb.

Analiza o vplivu turizma na gospodarstvo posamezne države EU temelji na dveh kategorijah, in sicer turističnem prilivu in turističnem odlivu. Seveda omenjeni kategoriji nista edini, ki se uporabljata za analize mednarodnih potovanj in turizma. Sta pa najpogosteje uporabljene, kljub temu da je zelo težko zajeti vse transakcije, ki ju tvorijo.

Turistični prilivi in turistični odlivi v opazovanem obdobju naraščajo, vendar odhodki iz naslova potovanj rezidentov naraščajo hitreje kakor prihodki od tujih turistov. Povprečne stopnje rasti turističnih prilivov in odlivov so za proučevane države pozitivne, kar pomeni, da so tako prilivi kakor tudi odlivi v proučevanem obdobju v povprečju rasli. Tako turistični prilivi kakor tudi odlivi so naraščali hitreje kakor BDP.

Na osnovi analize turističnih prilivov in odlivov na prebivalca vidimo, da so manj razvite države bolj privlačne za turizem in zato beležijo večji turistični priliv na prebivalca, medtem ko gospodarsko razvite države beležijo večji turistični odliv na prebivalca. Med manj razvite države prištevamo tiste z najnižjim BDP p.c. To so južnoevropske države, in sicer Portugalska, Grčija in Španija, slednje naj bi beležile tudi večje turistične prilive. Španija sodi na sam vrh po turističnih prilivih, medtem ko sta Grčija in Portugalska nekje v zlati sredini. Vse tri pa se uvrščajo med prvih sedem držav po turističnih prilivih na prebivalca. Med najbolj razvite države spadajo tiste, ki dosegajo najvišji BDP p.c., to so Danska, Irska in Švedska. Omenjene države naj bi beležile tudi večji turistični odliv. Vse tri se uvrščajo v drugo polovico držav, gledano z vidika turističnega odliva, če pa kot kriterij vzamemo turistični odliv na prebivalca, najdemo vse tri med prvimi petimi državami.

Grčija, Portugalska in Španija so manj razvite države, ki vseskozi izkazujejo presežek v turistični bilanci. Z njim pokrivajo primanjkljaj v trgovinski bilanci. Presežek turistične bilance torej pomaga zmanjšati primanjkljaj trgovinske bilance, vendar ne privede do presežka. Za razvite države pa velja, da izkazujejo v turistični bilanci negativni saldo, s katerim zmanjšujejo pozitivni saldo trgovinske bilance. Irska kot edina med zelo razvitimi državami beleži pozitiven saldo tako v trgovinski kakor tudi v turistični bilanci.

Zanimiva je tudi primerjava med turistično in blagovno menjavo (v obeh smereh), ki pokaže mesto meddržavnega turizma v plačilni bilanci. Turizem ima tako velik pomen v plačilni

bilanci Avstrije in v državah južne Evrope, z izjemo Italije. Vidimo lahko, da je turizem pomemben za razvijajoče se države, kakor tudi za razvite države, kot je Avstrija.

Kakšen je pomen turizma za mednarodno menjavo, pokaže primerjava med turističnim prilivom in blagovnim izvozom oziroma turističnim odlivom in blagovnim uvozom. Koeficient turističnega priliva v blagovnem izvozu je bil vseskozi visok v turistično razvitih državah, v Grčiji, Španiji, Avstriji in na Portugalskem. Koeficient turističnega odliva v blagovnem uvozu pokaže, da dosegajo visoke vrednosti gospodarsko razvitejša države, Avstrija, Velika Britanija in Nemčija, v zadnjem času pa tudi Grčija. Zanimive pa so tudi križne primerjave. Največji del uvoza blaga financirajo s prejemki iz turizma Grki, sledijo jim Španci, Avstrijci in Portugalci. Turistični izdatki pa izčrpajo največji del sredstev, ki pritečejo v državo zaradi izvoza blaga, v Grčiji, Veliki Britaniji in Avstriji.

Med dejavnike, ki vplivajo na razvoj turizma, uvrščamo tudi BDP. Večji prispevek turizma k BDP beležijo države z razvitimi oblikami masovnega turizma, to so predvsem mediteranske in alpske dežele. Obratno velja za države severne in srednje Evrope, katere beležijo višji koeficient turističnega odliva v BDP. Zanje velja, da višji življenjski standard vodi v povečanje turističnih odlivov.

Na osnovi analiziranih podatkov lahko rečemo, da obstaja odvisnost med saldonom turistične bilance ter turističnimi odlivi na prebivalca in BDP p.c. Odvisnost med obema odvisnima in neodvisno spremenljivko ni isto smerna, saj se z večanjem BDP p.c. saldo turistične bilance na prebivalca zmanjšuje, medtem ko se turistični odlivi povečujejo. O odvisnosti med turističnimi prilivi na prebivalca in BDP p.c. na osnovi analiziranih podatkov ne moremo govoriti.

Vpliv turizma na gospodarstvo izbranih evropskih držav je precejšen. Kljub temu pa se danes vse bolj poudarjajo tudi drugi učinki turizma, predvsem neekonomski. Skrb za varovanje in ohranjanje okolja postaja vse pogostejša tema razprav.

LITERATURA

1. Bull Adrian: *The Economics of travel and Tourism*. Melbourne : Pitman, 1993. 246 str.
2. Cicvarić Ante: *Ekonomika turizma*. Zagreb : "Zagreb", 1990. 484 str.
3. Harrop, Jeffrey: *The role of tourism in the EC and prospects for Eastern Europe*. *European Business Review*, Bradford, 94(1994), 2, str. 20.
4. Inskeep Edward: *Tourism Planning. An Integrated and Sustainable Development approach*. New York : Van Nostrand Reinhold, 1991. 508 str.
5. Klemenc Janez: *Statistika potovanj v slovenski plačilni bilanci*. *Turizem*, Ljubljana, 2003, 12, str. 18-19.
6. Košmelj Blaženka, Rovan Jože: *Statistični obrazci in tabele*. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. 76 str.

7. Kumar Andrej: Mednarodna ekonomika. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 258 str.
8. Mathieson Alister, Wall Geoffrey: Tourism economic, physical and social impacts. Harlow : Longman, 1996. 208 str.
9. Mihalič Tanja: Ekonomija okolja v turizmu. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1994. 217 str.
10. Mihalič Tanja: Ekonomika turizma vaje. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1997. 61 str.
11. Mihalič Tanja: Ekonomske funkcije turizma. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 71 str.
12. Mihalič Tanja: Equity in outgoing tourism through tourist certificates. International Journal of Contemporary Hospitality Management, Bradford, 11(1999), 2-3, str.128.
13. Planian Janez, Mihalič Tanja: Ekonomika turizma. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 281 str.
14. Planian Janez: Ekonomika turizma. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1997. 298 str.
15. Rao Nina: Sex tourism in South Asia. International Journal of Contemporary Hospitality Management, Bradford, 11(1999), 2-3, str.96.
16. Rogelj Roman: Statistika 2. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 294 str.
17. Sharpley Richard, Telfer David: Tourism and development : Concept and issues. Clevedon (UK) : Channel View Publications, 2002. 397 str.
18. Sinclair Thea M., Stabler Mike: The economics of tourism. London, New York : Routledge, 1997. 264 str.
19. Sušjan Andrej: Klasična politična ekonomija. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. 83 str.
20. The travel item in the balance of payments. Madrid : World Tourism Organization, 1980. 42 str.
21. Unković Slobodan: Ekonomika turizma. Beograd : Savremena administracija, 1978. 381 str.
22. Williams Allan M., Shaw Gareth: Tourism and Economic Development : European experiences. Chichester [etc.] : J. Wiley, cop., 1998. 425 str.

VIRI

1. Basic reference on tourism statistics. [IURL: http://www.world-tourism.org/statistics/tsa_project/basic_references/index-en.htm], 02.08.2004.
2. Compendium of tourism statistics 1998 – 2002. Madrid : World tourism organisation, 2004.
3. Economic impacts of tourism. [IURL: <http://www.uneptie.org/pc/tourism/sust-tourism/economic.htm>], 02.06.2003.
4. Evropska Unija; Države članice. [IURL: http://www.evropska-unija.si/pages/evropska_unija/clanice/], 02.08.2004.
5. Močno prizadet taiwanski turizem. [IURL: http://24ur.com/naslovnica/slovenija/19991024_1247794.php], Taipei, 24.10.1999.

6. OECD: Economic impact of tourism. [IURL: http://www.oecd.org/document/2/0,2340,en_2649_34389_1826114_1_1_1_1,00.html], 02.06.2003.
7. Podatkovna baza Euromonitor. [IURL: <http://www.euromonitor.com/womdas/>], 21.06.2004.
8. Socio-cultural impacts of tourism. [IURL: <http://www.uneptie.org/pc/tourism/sust-tourism/social.htm>], 02.06.2003.
9. Statistični letopis Republike Slovenije 2000: Plačilna bilanca – metodološka pojasnila. [IURL: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=31&leto=2000&jezik=si], 09.06.2003.
10. Statistični letopis RS. [IURL: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=31&leto=2000&jezik=si], 10.04.2004.
11. Tajska in otroška prostitucija. [IURL: http://24ur.com/naslovnica/slovenija/19980730_1219040.php], Bankog, 30.07.1998.
12. Tourism and the European Union. [IURL: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourismeu.htm>], 02.06.2003.
13. Turizem – največji ustvarjalec delovnih mest. [IURL: http://24ur.com/naslovnica/slovenija/19971126_1211284.php], Bruselj, 26.11.1997.
14. Recommendations on Tourism Statistics, Madrid : World Tourism Organization, 1993.
15. Tourism Highlights, Madrid : World Tourism Organization, 2003.

DODATKI

PRILOGA 1

STATISTIČNI PODATKI

PRILOGA 2

POVPREČNE STOPNJE RASTI

PRILOGA 3

SLOVAR TUJIH IZRAZOV

PRILOGA 4

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

PRILOGA 1

STATISTIČNI PODATKI

Tabela 1: Turistični prilivi po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	5.255	5.049	5.084	6.954	8.863	10.090	10.717	13.410	13.800	14.526	13.544	13.151	14.586	14.048	11.050	11.276	11.035	9.931	10.118	10.310
Belgija	1.450	1.664	1.663	2.271	2.980	3.416	3.057	3.718	3.612	4.101	4.054	5.556	5.250	5.951	4.529	4.623	6.472	6.588	6.917	7.104
Danska	1.308	1.292	1.326	1.759	2.219	2.423	2.313	3.322	3.475	3.784	3.052	3.174	3.674	3.901	3.185	3.211	3.460	4.025	3.923	4.266
Finska	497	489	501	598	823	983	1.017	1.170	1.247	1.360	1.237	1.401	1.643	1.750	1.628	1.643	1.528	1.412	1.441	1.491
Francija	7.226	7.598	7.942	9.724	11.870	13.786	16.245	20.185	21.375	25.051	23.572	24.686	27.533	28.335	28.009	29.931	31.507	30.754	29.979	29.219
Nemčija	5.703	4.559	5.018	6.644	8.098	8.919	9.178	10.493	10.661	11.362	10.891	13.914	18.135	17.706	16.696	16.766	18.116	18.483	17.225	17.050
Grčija	1.176	1.313	1.428	1.834	2.268	2.396	1.976	2.587	2.567	3.272	3.335	3.905	4.128	3.922	5.151	6.188	8.783	9.219	9.121	9.379
Irska	409	461	531	639	839	997	1.070	1.447	1.514	1.620	2.010	2.236	2.691	3.047	3.034	3.247	3.320	3.387	3.547	3.645
Italija	9.034	8.595	8.758	9.855	12.174	12.255	11.938	20.016	18.421	16.656	22.002	23.758	28.729	29.975	29.714	29.866	28.359	27.500	25.787	24.643
Nizozemska	1.470	1.694	1.661	2.229	2.695	2.888	3.049	3.636	4.246	5.237	4.690	5.612	6.563	6.234	6.347	6.850	6.996	7.217	6.723	6.706
Portugalska	819	960	1.137	1.533	2.145	2.402	2.685	3.555	3.710	3.721	4.062	3.828	4.339	4.767	4.619	5.302	5.261	5.257	5.479	5.550
Španija	6.836	7.717	8.151	12.058	14.760	16.686	16.174	18.593	19.126	22.180	19.741	21.465	25.403	24.550	26.651	29.839	32.497	31.454	32.873	32.651
Švedska	1.080	1.128	1.190	1.552	2.033	2.334	2.536	2.916	2.704	3.055	2.617	2.838	3.464	3.650	3.730	4.189	3.894	4.034	4.162	4.287
VB	6.083	6.119	7.120	8.163	10.225	10.938	11.293	14.003	13.070	13.932	14.160	15.055	18.554	19.173	20.039	20.978	20.223	19.544	16.283	17.755
Prilivi skupaj	48.346	48.638	51.510	65.813	81.992	90.513	93.248	119.051	119.528	129.857	128.967	140.579	164.692	167.009	164.382	173.909	181.451	178.805	173.578	174.056

Vir: Euromonitor, 2004

Tabela 2: Turistični prilivi na prebivalca po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v USD, v stalnih cenah iz leta 1995

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	695	668	672	918	1.169	1.327	1.401	1.738	1.770	1.845	1.710	1.656	1.834	1.764	1.386	1.412	1.379	1.238	1.258	1.278
Belgija	147	169	169	230	302	345	308	373	361	408	402	549	518	586	445	453	633	643	672	688
Danska	256	253	259	344	433	472	451	646	674	732	588	610	702	741	603	605	650	754	732	793
Finska	102	100	102	121	166	198	204	233	247	268	243	274	321	340	316	318	295	272	277	286
Francija	132	138	144	175	213	246	288	356	375	438	410	428	476	488	481	513	537	522	506	491
Nemčija	73	59	65	85	104	114	117	132	133	141	134	171	222	216	204	204	221	225	209	207
Grčija	119	133	144	184	227	239	196	255	251	317	321	375	395	374	491	588	833	872	861	883
Irska	116	130	150	180	237	283	305	412	428	455	562	623	746	838	826	874	884	891	920	933
Italija	160	152	155	174	215	216	211	353	325	293	386	415	501	522	517	519	492	476	445	424
Nizozemska	102	117	115	153	184	196	205	243	282	345	307	365	425	401	407	436	442	453	419	415
Portugalska	82	96	114	153	215	241	270	359	374	373	407	383	433	474	458	523	517	514	532	536
Španija	179	202	212	313	382	431	417	479	491	569	505	548	648	625	677	756	820	788	816	806
Švedska	130	135	143	185	242	277	299	341	314	352	300	323	392	413	422	473	440	455	468	480
VB	108	108	126	144	180	192	198	244	227	242	245	260	320	330	344	359	345	332	275	299

Vir: Tabeli 1 in 11 v Prilogi 1

Tabela 3: Turistični odlivi po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	2.898	2.624	2.723	4.016	5.592	6.307	6.266	7.723	7.392	8.393	8.263	9.401	11.699	11.231	12.576	10.324	9.803	9.255	9.579	9.877
Belgija	2.095	1.953	2.050	2.889	3.881	4.577	4.254	5.471	5.543	6.714	6.338	8.054	7.995	9.327	8.275	8.794	10.057	10.619	11.043	11.310
Danska	1.212	1.227	1.410	2.119	2.860	3.087	2.932	3.676	3.377	3.779	3.214	3.583	4.282	4.783	4.118	4.462	4.884	5.139	4.417	4.429
Finska	622	681	777	1.060	1.512	1.842	2.040	2.740	2.742	2.449	1.615	1.665	2.272	2.229	1.934	2.063	2.021	1.816	1.829	1.758
Francija	4.281	4.271	4.557	6.513	8.493	9.715	10.031	12.424	12.321	13.914	12.836	13.773	16.332	17.732	16.575	17.791	18.631	17.166	17.584	17.586
Nemčija	13.274	12.423	12.809	18.000	23.341	24.564	23.411	29.509	31.298	36.891	38.053	44.284	54.007	51.306	49.845	48.911	48.495	47.607	47.494	47.041
Grčija	362	339	368	494	508	735	816	1.090	1.015	1.186	1.003	1.130	1.320	1.471	1.414	1.756	3.989	4.556	3.437	4.765
Irska	453	411	429	685	839	961	989	1.159	1.128	1.361	1.227	1.600	2.044	2.211	2.223	2.374	2.620	2.599	2.480	2.528
Italija	1.822	2.098	1.880	2.758	4.536	5.929	6.774	14.045	11.648	12.835	14.024	12.087	14.827	15.489	16.672	17.653	16.913	15.453	15.177	14.507
Nizozemska	3.289	3.277	3.416	4.901	6.408	6.701	6.461	7.376	8.149	9.649	8.974	10.983	11.661	12.096	11.537	10.975	11.366	11.823	9.193	9.607
Portugalska	229	222	235	329	421	533	583	867	1.024	1.165	1.893	1.698	2.141	2.289	2.159	2.319	2.266	2.225	2.408	2.441
Španija	894	835	1.010	1.513	1.938	2.440	3.080	4.254	4.544	5.542	4.735	4.131	4.461	4.919	4.467	5.001	5.523	5.572	5.974	6.638
Švedska	1.619	1.713	1.967	2.819	3.784	4.545	4.961	6.134	6.291	6.969	4.402	4.891	5.624	5.517	5.354	7.723	7.557	6.542	6.249	5.831
VB	6.223	6.197	6.369	8.942	11.939	14.510	15.344	19.063	17.609	19.850	19.361	22.100	24.268	25.309	27.710	32.267	35.631	36.560	34.301	35.096
Odlivi skupaj	39.273	38.271	40.000	57.038	76.052	86.446	87.942	115.531	114.081	130.697	125.938	139.380	162.933	165.909	164.859	172.413	179.756	176.933	171.164	173.414

Vir: Euromonitor, 2004

Tabela 4: Turistični odlivi na prebivalca po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v USD, v stalnih cenah iz leta 1995

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	383	347	360	530	738	830	819	1.001	948	1.066	1.043	1.184	1.471	1.410	1.577	1.293	1.225	1.154	1.191	1.225
Belgija	213	198	208	293	393	462	428	549	554	668	628	796	789	918	813	862	983	1.036	1.074	1.095
Danska	237	240	276	414	558	602	571	715	655	731	619	688	818	909	779	841	918	962	824	824
Finska	127	139	158	215	306	371	409	546	544	483	317	326	443	434	375	399	390	350	352	337
Francija	78	78	82	117	152	173	178	219	216	243	223	239	282	306	285	305	318	291	297	296
Nemčija	170	160	165	232	300	314	297	371	391	458	469	544	661	626	608	596	591	579	577	570
Grčija	37	34	37	50	51	73	81	107	99	115	97	108	126	140	135	167	379	431	324	449
Irska	129	116	121	193	237	273	282	330	319	382	343	446	566	608	605	639	698	684	643	647
Italija	32	37	33	49	80	105	120	248	205	226	246	211	259	270	290	307	293	268	262	250
Nizozemska	229	227	236	336	437	454	435	493	541	635	587	714	754	779	739	699	719	742	573	595
Portugalska	23	22	23	33	42	53	59	88	103	117	190	170	214	228	214	229	223	217	234	235
Španija	23	22	26	39	50	63	79	109	117	142	121	105	114	125	114	127	139	140	148	164
Švedska	194	205	236	337	451	539	584	717	730	804	505	557	637	624	605	873	853	737	702	653
VB	110	110	112	158	210	255	268	332	306	345	335	382	419	436	476	553	608	621	580	592

Vir: Tabeli 3 in 11 v Prilogi 1

Tabela 5: Bruto domači proizvod po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v mrd USD, v stalnih cenah iz leta 1995

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	168	166	170	176	180	185	193	202	210	213	213	218	225	229	232	239	246	252	253	255
Belgija	195	197	200	207	212	224	236	241	245	251	252	259	265	264	274	281	291	299	298	301
Danska	141	146	152	158	160	159	159	162	165	167	167	176	180	185	191	194	198	204	206	207
Finska	98	103	105	110	114	123	129	128	118	112	111	116	124	128	137	147	150	158	161	164
Francija	1.211	1.223	1.237	1.299	1.326	1.391	1.446	1.475	1.488	1.501	1.491	1.521	1.547	1.555	1.585	1.644	1.697	1.748	1.786	1.807
Nemčija	1.457	1.493	1.525	1.612	1.662	1.725	1.782	1.897	2.254	2.303	2.262	2.309	2.356	2.365	2.373	2.418	2.468	2.484	2.476	2.488
Grčija	71	74	75	73	72	92	96	97	100	100	98	100	105	106	111	116	120	126	131	136
Irska	38	39	40	42	44	46	49	54	54	56	59	62	69	75	85	95	109	119	126	136
Italija	871	900	925	967	1.010	1.067	1.100	1.140	1.169	1.172	1.155	1.175	1.207	1.236	1.265	1.297	1.317	1.353	1.375	1.387
Nizozemska	300	304	312	321	325	335	351	365	372	376	376	387	395	404	418	433	450	472	482	483
Portugalska	56	53	55	71	76	83	87	90	94	97	96	99	103	106	111	116	128	133	135	138
Španija	377	384	390	411	436	463	486	507	524	533	525	533	573	586	612	642	672	701	725	749
Švedska	191	198	201	211	219	225	234	243	235	228	227	236	248	253	262	274	287	301	303	307
VB	839	856	883	917	970	1.032	1.051	1.040	1.033	1.038	1.074	1.112	1.135	1.176	1.212	1.242	1.286	1.315	1.350	1.394

Vir: Euromonitor, 2004

Tabela 6: Bruto domači proizvod na prebivalca po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v USD, v stalnih cenah iz leta 1995

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	22.162	22.007	22.463	23.201	23.732	24.334	25.244	26.200	26.929	27.115	26.876	27.401	28.334	28.727	29.061	29.916	30.774	31.441	31.398	31.595
Belgija	19.738	19.998	20.300	20.973	21.474	22.600	23.719	24.211	24.476	24.949	24.966	25.631	26.106	26.037	26.898	27.581	28.463	29.121	28.999	29.112
Danska	27.660	28.571	29.637	30.862	31.166	30.910	31.066	31.606	31.991	32.330	32.249	33.805	34.440	35.240	36.132	36.567	37.168	38.123	38.446	38.409
Finska	20.080	20.942	21.439	22.207	23.107	24.806	25.851	25.555	23.306	22.042	21.747	22.721	24.236	24.926	26.648	28.446	29.022	30.375	31.014	31.416
Francija	22.115	22.233	22.371	23.380	23.753	24.795	25.625	26.009	26.121	26.218	25.949	26.380	26.750	26.791	27.225	28.148	28.942	29.687	30.178	30.363
Grčija	7.218	7.497	7.595	7.350	7.158	9.186	9.550	9.501	9.736	9.642	9.440	9.616	10.000	10.138	10.612	10.997	11.411	11.883	12.360	12.844
Irska	10.714	10.896	11.195	11.832	12.304	13.034	14.064	15.305	15.301	15.661	16.598	17.364	19.056	20.494	23.132	25.650	29.088	31.234	32.762	34.798
Italija	15.394	15.914	16.340	17.086	17.843	18.834	19.407	20.094	20.606	20.614	20.252	20.541	21.070	21.528	22.003	22.521	22.847	23.420	23.730	23.885
Nemčija	18.652	19.182	19.633	20.740	21.346	22.076	22.624	23.880	28.170	28.567	27.874	28.349	28.846	28.873	28.929	29.474	30.056	30.221	30.068	30.155
Nizozemska	20.865	21.072	21.526	22.003	22.170	22.710	23.659	24.417	24.680	24.764	24.619	25.148	25.572	26.015	26.803	27.584	28.475	29.664	30.053	29.896
Portugalska	5.603	5.303	5.537	7.112	7.636	8.324	8.765	9.134	9.446	9.733	9.632	9.930	10.282	10.578	10.971	11.456	12.546	12.981	13.154	13.268
Španija	9.890	10.023	10.143	10.653	11.296	11.949	12.525	13.048	13.472	13.657	13.435	13.620	14.599	14.923	15.544	16.271	16.960	17.554	18.002	18.499
Švedska	22.975	23.760	24.097	25.220	26.067	26.703	27.571	28.361	27.322	26.318	25.982	26.933	28.115	28.639	29.568	30.953	32.409	33.897	34.088	34.436
VB	14.886	15.158	15.593	16.165	17.054	18.103	18.382	18.138	17.963	18.016	18.608	19.214	19.573	20.245	20.815	21.277	21.961	22.353	22.831	23.501

Vir: Tabeli 5 in 11 v Prilogi 1

Tabela 7: Izvoz blaga po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	15.428	15.739	17.239	22.522	27.171	31.058	32.492	41.135	41.113	44.411	40.216	45.022	57.643	57.818	58.590	62.742	64.124	64.155	66.659	70.860
Belgija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	125.876	143.658	175.849	175.356	171.881	179.078	178.963	187.850	190.317	215.782
Danska	16.053	15.980	17.090	21.286	25.675	28.502	29.564	37.037	37.886	41.676	38.207	43.120	51.478	51.475	49.116	48.828	50.399	50.357	51.046	56.226
Finska	12.518	13.472	13.617	16.356	20.037	21.748	23.298	26.571	23.080	23.981	23.446	29.658	39.573	38.435	39.316	42.963	41.841	45.473	42.794	44.650
Francija	94.943	97.566	101.671	124.831	148.382	167.790	179.430	216.591	217.096	235.869	210.444	234.021	284.865	287.667	289.952	305.788	302.477	300.041	297.024	311.975
Grčija	4.413	4.811	4.539	5.648	6.533	5.429	7.545	8.105	8.673	9.439	9.093	8.808	10.961	11.948	11.128	10.732	10.475	10.747	9.483	10.315
Irska	8.599	9.641	10.357	12.639	15.994	18.742	20.690	23.747	24.215	28.524	29.272	34.149	44.635	48.668	53.512	64.477	71.219	77.081	83.004	87.420
Italija	72.878	74.564	76.717	97.204	116.711	127.859	140.556	170.486	169.473	178.156	169.153	191.421	233.998	252.039	240.404	245.700	235.175	239.886	244.210	253.228
Nemčija	169.417	171.735	183.933	243.326	294.369	323.323	341.231	410.104	402.843	422.271	382.472	429.722	523.802	524.198	512.427	543.397	542.871	550.150	571.358	612.598
Nizozemska	73.692	75.055	77.873	80.255	93.108	103.188	107.854	131.775	133.631	140.335	139.127	155.554	196.276	197.417	194.905	201.374	200.286	208.782	216.100	222.269
Portugalska	4.599	5.200	5.685	7.242	9.320	10.989	12.799	16.422	16.329	18.374	15.432	18.006	23.207	24.605	23.973	24.814	25.227	23.274	24.445	25.523
Španija	19.734	23.565	24.247	27.206	34.192	40.341	43.451	55.521	58.621	64.840	60.955	72.927	91.046	101.996	104.359	109.228	109.964	113.325	115.155	123.507
Švedska	27.446	29.378	30.461	37.263	44.506	49.747	51.547	57.538	55.217	56.118	49.857	61.344	79.801	84.896	82.946	84.994	84.812	86.954	76.415	81.277
VB	91.868	93.840	101.355	106.956	131.193	145.457	153.271	185.268	185.264	190.429	181.362	204.004	242.006	262.096	281.061	271.844	268.193	281.564	267.349	276.299

Vir: Euromonitor, 2004

Tabela 8: Uvoz blaga po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	19.367	19.629	20.986	26.843	32.678	36.570	38.923	49.088	50.788	54.112	48.633	55.335	66.386	67.331	64.776	68.183	69.555	68.972	70.448	72.849
Belgija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	114.398	130.066	159.683	163.604	157.260	164.669	164.623	176.970	178.685	199.304
Danska	16.266	16.613	18.245	22.878	25.499	27.033	27.801	33.248	34.057	35.521	31.335	36.595	45.747	45.016	44.413	46.347	44.537	44.369	44.297	49.284
Finska	12.826	12.433	13.232	15.339	19.634	21.130	24.436	27.001	21.809	21.208	18.032	23.214	28.114	29.264	29.784	32.301	31.617	33.893	32.108	33.627
Francija	106.250	104.372	108.337	129.402	158.477	178.836	192.949	234.447	231.779	239.638	203.202	234.567	281.440	281.750	271.914	290.241	294.928	310.886	301.583	311.447
Grčija	9.500	9.435	10.134	11.350	13.168	12.321	16.151	19.777	21.580	22.818	20.200	21.381	26.795	29.672	27.899	29.388	28.720	29.221	29.928	31.164
Irska	9.170	9.674	10.015	11.607	13.638	15.569	17.420	20.682	20.750	22.477	21.990	25.909	33.064	35.897	39.225	44.631	47.194	51.464	51.295	51.462
Italija	79.808	85.162	87.692	100.673	125.661	138.551	153.011	181.968	182.682	188.519	148.273	169.172	206.040	208.092	210.268	218.445	220.323	238.023	236.086	244.175
Nemčija	152.877	153.022	158.488	190.872	228.441	250.467	269.702	346.153	389.908	402.441	346.027	385.351	464.271	458.783	445.616	471.418	473.539	495.380	485.967	491.904
Nizozemska	68.237	69.254	73.123	75.474	91.494	99.444	104.253	126.475	127.213	134.650	124.742	141.317	176.874	180.639	178.130	187.747	187.525	198.291	194.890	193.698
Portugalska	8.240	7.961	7.652	9.649	13.967	17.940	19.072	25.264	26.421	30.312	24.273	27.303	33.306	35.177	35.064	38.536	39.825	38.185	39.415	38.308
Španija	29.193	28.831	29.963	35.057	49.113	60.502	70.945	87.554	92.965	99.753	79.665	92.191	113.319	121.782	122.711	133.149	144.436	152.870	153.607	163.501
Švedska	26.098	26.426	28.548	32.693	40.706	45.627	48.975	54.245	49.990	50.017	42.681	51.727	64.741	66.925	65.676	68.627	68.755	72.972	63.836	66.714
VB	100.234	105.214	109.505	126.343	154.387	189.693	199.186	224.412	209.810	221.496	206.101	226.157	265.297	287.426	306.585	314.031	317.959	334.396	320.973	335.438

Vir: Euromonitor, 2004

Tabela 9: Trgovinska bilanca po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	-3.939	-3.890	-3.747	-4.321	-5.507	-5.512	-6.431	-7.953	-9.675	-9.701	-8.417	-10.313	-8.743	-9.513	-6.186	-5.440	-5.431	-4.818	-3.789	-1.990
Belgija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11.478	13.592	16.166	11.752	14.621	14.409	14.340	10.880	11.632	16.478
Danska	-213	-632	-1.155	-1.593	177	1.470	1.763	3.789	3.829	6.155	6.871	6.525	5.731	6.459	4.703	2.482	5.862	5.989	6.749	6.942
Finska	-308	1.039	385	1.017	403	618	-1.138	-430	1.271	2.773	5.414	6.444	11.459	9.170	9.532	10.662	10.224	11.580	10.686	11.023
Francija	-11.307	-6.806	-6.666	-4.571	-10.095	-11.046	-13.519	-17.856	-14.683	-3.769	7.242	-546	3.425	5.917	18.038	15.547	7.549	-10.845	-4.559	528
Nemčija	16.540	18.713	25.445	52.454	65.928	72.856	71.529	63.951	12.935	19.830	36.445	44.371	59.531	65.415	66.811	71.979	69.332	54.770	85.391	120.694
Grčija	-5.087	-4.624	-5.596	-5.702	-6.635	-6.892	-8.606	-11.672	-12.907	-13.379	-11.108	-12.574	-15.834	-17.724	-16.771	-18.656	-18.244	-18.474	-20.444	-20.849
Irska	-571	-32	342	1.031	2.356	3.173	3.270	3.065	3.466	6.047	7.282	8.240	11.571	12.771	14.287	19.846	24.025	25.617	31.709	35.958
Italija	-6.931	-10.599	-10.976	-3.469	-8.950	-10.692	-12.455	-11.482	-13.209	-10.363	20.880	22.249	27.958	43.947	30.136	27.255	14.852	1.863	8.124	9.053
Nizozemska	5.455	5.801	4.750	4.781	1.614	3.744	3.601	5.300	6.418	5.685	14.385	14.237	19.402	16.778	16.775	13.627	12.761	10.491	21.210	28.571
Portugalska	-3.642	-2.761	-1.967	-2.408	-4.646	-6.951	-6.273	-8.843	-10.092	-11.938	-8.842	-9.297	-10.100	-10.572	-11.091	-13.722	-14.598	-14.910	-14.970	-12.785
Španija	-9.459	-5.266	-5.716	-7.850	-14.920	-20.161	-27.495	-32.033	-34.344	-34.913	-18.710	-19.264	-22.273	-19.786	-18.352	-23.921	-34.472	-39.545	-38.452	-39.994
Švedska	1.348	2.952	1.913	4.570	3.800	4.120	2.571	3.293	5.226	6.101	7.176	9.617	15.061	17.972	17.271	16.367	16.057	13.982	12.579	14.563
VB	-8.366	-11.374	-8.150	-19.387	-23.194	-44.236	-45.915	-39.144	-24.546	-31.067	-24.739	-22.153	-23.291	-25.330	-25.524	-42.187	-49.766	-52.832	-53.624	-59.139

Vir: Euromonitor, 2004

Tabela 10: Turistična bilanca po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v mio USD, v stalnih cenah iz leta 1995

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	2.357	2.425	2.361	2.938	3.271	3.783	4.451	5.687	6.408	6.133	5.281	3.750	2.887	2.817	-1.526	952	1.232	676	539	433
Belgija	-645	-289	-387	-618	-901	-1.161	-1.197	-1.753	-1.931	-2.613	-2.284	-2.498	-2.745	-3.376	-3.746	-4.171	-3.585	-4.031	-4.126	-4.206
Danska	96	65	-84	-360	-641	-664	-619	-354	98	5	-162	-409	-608	-882	-933	-1.251	-1.424	-1.114	-494	-163
Finska	-125	-192	-276	-462	-689	-859	-1.023	-1.570	-1.495	-1.089	-378	-264	-629	-479	-306	-420	-493	-404	-388	-266
Francija	2.945	3.327	3.385	3.211	3.377	4.071	6.214	7.761	9.054	11.137	10.736	10.913	11.201	10.603	11.434	12.140	12.876	13.588	12.395	11.633
Nemčija	-7.571	-7.864	-7.791	-11.356	-15.243	-15.645	-14.233	-19.016	-20.637	-25.529	-27.162	-30.370	-35.872	-33.600	-33.149	-32.145	-30.379	-29.124	-30.269	-29.991
Grčija	814	974	1.060	1.340	1.760	1.661	1.160	1.497	1.552	2.086	2.332	2.775	2.808	2.451	3.737	4.432	4.794	4.663	5.684	4.614
Irska	-44	50	102	-46	0	36	81	288	386	259	783	636	647	836	811	873	700	788	1.067	1.117
Italija	7.212	6.497	6.878	7.097	7.638	6.326	5.164	5.971	6.773	3.821	7.978	11.671	13.902	14.486	13.042	12.213	11.446	12.047	10.610	10.136
Nizozemska	-1.819	-1.583	-1.755	-2.672	-3.713	-3.813	-3.412	-3.740	-3.903	-4.412	-4.284	-5.371	-5.098	-5.862	-5.190	-4.125	-4.370	-4.606	-2.470	-2.902
Portugalska	590	738	902	1.204	1.724	1.869	2.102	2.688	2.686	2.556	2.169	2.130	2.198	2.478	2.460	2.983	2.995	3.032	3.071	3.110
Španija	5.942	6.882	7.141	10.545	12.822	14.246	13.094	14.339	14.582	16.638	15.006	17.334	20.942	19.631	22.184	24.838	26.974	25.882	26.899	26.013
Švedska	-539	-585	-777	-1.267	-1.751	-2.211	-2.425	-3.218	-3.587	-3.914	-1.785	-2.053	-2.160	-1.867	-1.624	-3.534	-3.663	-2.508	-2.087	-1.545
VB	-140	-78	751	-779	-1.714	-3.572	-4.051	-5.060	-4.539	-5.918	-5.201	-7.045	-5.714	-6.136	-7.671	-11.289	-15.408	-17.016	-18.018	-17.341
Saldo	9.073	10.367	11.510	8.775	5.940	4.067	5.306	3.520	5.447	-840	3.029	1.199	1.759	1.100	-477	1.496	1.695	1.872	2.414	642

Vir: Tabeli 1 in 3 v Prilogi 1

Tabela 11: Prebivalstvo po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002 v tisočih

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	7.562	7.563	7.567	7.572	7.580	7.602	7.649	7.716	7.798	7.873	7.921	7.942	7.954	7.964	7.972	7.985	8.002	8.022	8.042	8.066
Belgija	9.856	9.855	9.858	9.862	9.870	9.902	9.938	9.967	10.004	10.045	10.084	10.116	10.137	10.157	10.181	10.203	10.226	10.251	10.287	10.332
Danska	5.114	5.112	5.114	5.121	5.127	5.130	5.133	5.141	5.154	5.171	5.189	5.206	5.233	5.263	5.285	5.304	5.322	5.340	5.359	5.377
Finska	4.882	4.902	4.918	4.932	4.946	4.964	4.986	5.014	5.042	5.066	5.088	5.108	5.125	5.140	5.154	5.165	5.176	5.188	5.201	5.210
Francija	54.772	55.026	55.284	55.547	55.824	56.118	56.423	56.709	56.976	57.240	57.467	57.659	57.844	58.026	58.207	58.398	58.623	58.894	59.191	59.504
Nemčija	78.128	77.859	77.685	77.720	77.840	78.145	78.751	79.433	80.014	80.625	81.156	81.438	81.678	81.915	82.035	82.047	82.100	82.212	82.350	82.493
Grčija	9.847	9.896	9.934	9.967	10.001	10.037	10.090	10.161	10.247	10.322	10.379	10.426	10.454	10.476	10.499	10.516	10.538	10.570	10.597	10.619
Irska	3.525	3.542	3.550	3.548	3.540	3.525	3.511	3.514	3.534	3.558	3.576	3.590	3.609	3.636	3.673	3.714	3.756	3.801	3.854	3.907
Italija	56.564	56.577	56.593	56.596	56.602	56.629	56.672	56.719	56.751	56.859	57.049	57.204	57.301	57.397	57.512	57.588	57.646	57.762	57.926	58.076
Nizozemska	14.367	14.424	14.492	14.572	14.665	14.760	14.849	14.952	15.070	15.184	15.290	15.383	15.459	15.531	15.611	15.707	15.812	15.926	16.046	16.149
Portugalska	9.955	9.989	10.011	10.011	9.994	9.968	9.937	9.899	9.919	9.963	9.974	9.998	10.027	10.056	10.089	10.129	10.174	10.231	10.299	10.365
Španija	38.122	38.279	38.419	38.536	38.631	38.716	38.791	38.850	38.920	39.011	39.096	39.166	39.223	39.279	39.348	39.453	39.626	39.927	40.266	40.501
Švedska	8.329	8.337	8.350	8.370	8.398	8.436	8.493	8.559	8.617	8.668	8.719	8.781	8.827	8.841	8.846	8.851	8.858	8.872	8.896	8.925
VB	56.363	56.482	56.619	56.744	56.860	56.996	57.157	57.338	57.501	57.618	57.735	57.863	57.986	58.105	58.236	58.393	58.562	58.847	59.140	59.328

Vir: Euromonitor, 2004

Tabela 12: Koeficient turistične menjave v blagovni menjavi po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002, v %

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	23,43	21,69	20,42	22,22	24,15	24,25	23,78	23,42	23,06	23,26	24,54	22,47	21,19	20,20	19,15	16,50	15,59	14,41	14,37	14,05
Belgija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,33	4,97	3,95	4,51	3,89	3,90	4,81	4,72	4,87	4,44
Danska	7,80	7,73	7,74	8,78	9,92	9,92	9,14	9,96	9,52	9,80	9,01	8,48	8,18	9,00	7,81	8,06	8,79	9,67	8,75	8,24
Finska	4,42	4,52	4,76	5,23	5,89	6,59	6,40	7,30	8,89	8,43	6,88	5,80	5,78	5,88	5,15	4,92	4,83	4,07	4,37	4,15
Francija	5,72	5,88	5,95	6,39	6,64	6,78	7,06	7,23	7,51	8,19	8,80	8,21	7,75	8,09	7,93	8,01	8,39	7,84	7,95	7,51
Nemčija	5,89	5,23	5,21	5,68	6,01	5,84	5,33	5,29	5,29	5,85	6,72	7,14	7,30	7,02	6,95	6,47	6,55	6,32	6,12	5,80
Grčija	11,05	11,60	12,24	13,70	14,09	17,64	11,78	13,19	11,84	13,82	14,81	16,68	14,43	12,96	16,82	19,80	32,59	34,46	31,86	34,10
Irska	4,85	4,51	4,71	5,46	5,66	5,71	5,40	5,87	5,88	5,85	6,31	6,39	6,09	6,22	5,67	5,15	5,02	4,66	4,49	4,45
Italija	7,11	6,69	6,47	6,37	6,89	6,83	6,37	9,66	8,54	8,04	11,35	9,94	9,90	9,88	10,29	10,24	9,94	8,99	8,53	7,87
Nizozemska	3,35	3,44	3,36	4,58	4,93	4,73	4,48	4,26	4,75	5,41	5,18	5,59	4,88	4,85	4,79	4,58	4,73	4,68	3,87	3,92
Portugalska	8,16	8,98	10,29	11,02	11,02	10,15	10,25	10,61	11,07	10,04	15,00	12,20	11,47	11,80	11,48	12,03	11,57	12,17	12,35	12,52
Španija	15,80	16,32	16,90	21,80	20,04	18,97	16,83	15,97	15,61	16,84	17,41	15,50	14,61	13,17	13,70	14,37	14,94	13,91	14,45	13,69
Švedska	5,04	5,09	5,35	6,25	6,83	7,21	7,46	8,10	8,55	9,44	7,59	6,84	6,29	6,04	6,11	7,75	7,46	6,61	7,42	6,84
VB	6,41	6,19	6,40	7,33	7,76	7,59	7,56	8,07	7,77	8,20	8,65	8,64	8,44	8,09	8,13	9,09	9,53	9,11	8,60	8,64

Vir: Tabele 1, 3, 7 in 8 v Prilogi 1

Tabela 13: Koefficient turističnega priliva v blagovnem izvozu po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002, v %

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	34,06	32,08	29,49	30,88	32,62	32,49	32,98	32,60	33,57	32,71	33,68	29,21	25,30	24,30	18,86	17,97	17,21	15,48	15,18	14,55
Belgija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,22	3,87	2,99	3,39	2,63	2,58	3,62	3,51	3,63	3,29
Danska	8,15	8,09	7,76	8,26	8,64	8,50	7,82	8,97	9,17	9,08	7,99	7,36	7,14	7,58	6,48	6,58	6,87	7,99	7,69	7,59
Finska	3,97	3,63	3,68	3,66	4,11	4,52	4,37	4,40	5,40	5,67	5,28	4,72	4,15	4,55	4,14	3,82	3,65	3,11	3,37	3,34
Francija	7,61	7,79	7,81	7,79	8,00	8,22	9,05	9,32	9,85	10,62	11,20	10,55	9,67	9,85	9,66	9,79	10,42	10,25	10,09	9,37
Grčija	26,65	27,29	31,46	32,47	34,72	44,14	26,19	31,92	29,60	34,66	36,68	44,34	37,66	32,83	46,29	57,66	83,85	85,78	96,18	90,92
Irska	4,76	4,78	5,13	5,06	5,25	5,32	5,17	6,09	6,25	5,68	6,87	6,55	6,03	6,26	5,67	5,04	4,66	4,39	4,27	4,17
Italija	12,40	11,53	11,42	10,14	10,43	9,58	8,49	11,74	10,87	9,35	13,01	12,41	12,28	11,89	12,36	12,16	12,06	11,46	10,56	9,73
Nemčija	3,37	2,65	2,73	2,73	2,75	2,76	2,69	2,56	2,65	2,69	2,85	3,24	3,46	3,38	3,26	3,09	3,34	3,36	3,01	2,78
Nizozemska	1,99	2,26	2,13	2,78	2,89	2,80	2,83	2,76	3,18	3,73	3,37	3,61	3,34	3,16	3,26	3,40	3,49	3,46	3,11	3,02
Portugalska	17,81	18,46	20,00	21,17	23,01	21,86	20,98	21,65	22,72	20,25	26,32	21,26	18,70	19,37	19,27	21,37	20,85	22,59	22,41	21,75
Španija	34,64	32,75	33,62	44,32	43,17	41,36	37,22	33,49	32,63	34,21	32,39	29,43	27,90	24,07	25,54	27,32	29,55	27,76	28,55	26,44
Švedska	3,93	3,84	3,91	4,17	4,57	4,69	4,92	5,07	4,90	5,44	5,25	4,63	4,34	4,30	4,50	4,93	4,59	4,64	5,45	5,27
VB	6,62	6,52	7,02	7,63	7,79	7,52	7,37	7,56	7,05	7,32	7,81	7,38	7,67	7,32	7,13	7,72	7,54	6,94	6,09	6,43

Vir: Tabeli 1 in 7 v Prilogi 1

Tabela 14: Koefficient turističnega odliva v blagovnem izvozu po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002, v %

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	18,78	16,67	15,80	17,83	20,58	20,31	19,28	18,77	17,98	18,90	20,55	20,88	20,30	19,42	21,46	16,45	15,29	14,43	14,37	13,94
Belgija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,04	5,61	4,55	5,32	4,81	4,91	5,62	5,65	5,80	5,24
Danska	7,55	7,68	8,25	9,96	11,14	10,83	9,92	9,93	8,91	9,07	8,41	8,31	8,32	9,29	8,38	9,14	9,69	10,21	8,65	7,88
Finska	4,97	5,06	5,71	6,48	7,55	8,47	8,76	10,31	11,88	10,21	6,89	5,61	5,74	5,80	4,92	4,80	4,83	3,99	4,27	3,94
Francija	4,51	4,38	4,48	5,22	5,72	5,79	5,59	5,74	5,68	5,90	6,10	5,89	5,73	6,16	5,72	5,82	6,16	5,72	5,92	5,64
Grčija	8,20	7,05	8,11	8,75	7,78	13,54	10,82	13,45	11,70	12,56	11,03	12,83	12,04	12,31	12,71	16,36	38,08	42,39	36,24	46,19
Irska	5,27	4,26	4,14	5,42	5,25	5,13	4,78	4,88	4,66	4,77	4,19	4,69	4,58	4,54	4,15	3,68	3,68	3,37	2,99	2,89
Italija	2,50	2,81	2,45	2,84	3,89	4,64	4,82	8,24	6,87	7,20	8,29	6,31	6,34	6,15	6,93	7,18	7,19	6,44	6,21	5,73
Nemčija	7,84	7,23	6,96	7,40	7,93	7,60	6,86	7,20	7,77	8,74	9,95	10,31	10,31	9,79	9,73	9,00	8,93	8,65	8,31	7,68
Nizozemska	4,46	4,37	4,39	6,11	6,88	6,49	5,99	5,60	6,10	6,88	6,45	7,06	5,94	6,13	5,92	5,45	5,67	5,66	4,25	4,32
Portugalska	4,98	4,27	4,13	4,54	4,52	4,85	4,55	5,28	6,27	6,34	12,27	9,43	9,23	9,30	9,01	9,35	8,98	9,56	9,85	9,56
Španija	4,53	3,54	4,17	5,56	5,67	6,05	7,09	7,66	7,75	8,55	7,77	5,66	4,90	4,82	4,28	4,58	5,02	4,92	5,19	5,37
Švedska	5,90	5,83	6,46	7,57	8,50	9,14	9,62	10,66	11,39	12,42	8,83	7,97	7,05	6,50	6,45	9,09	8,91	7,52	8,18	7,17
VB	6,77	6,60	6,28	8,36	9,10	9,98	10,01	10,29	9,50	10,42	10,68	10,83	10,03	9,66	9,86	11,87	13,29	12,98	12,83	12,70

Vir: Tabeli 3 in 7 v Prilogi 1

Tabela 15: Koeficient turističnega priliva v blagovnem uvozu po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002, v %

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	27,13	25,72	24,23	25,91	27,12	27,59	27,53	27,32	27,17	26,84	27,85	23,77	21,97	20,86	17,06	16,54	15,87	14,40	14,36	14,15
Belgija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,54	4,27	3,29	3,64	2,88	2,81	3,93	3,72	3,87	3,56
Danska	8,04	7,78	7,27	7,69	8,70	8,96	8,32	9,99	10,20	10,65	9,74	8,67	8,03	8,67	7,17	6,93	7,77	9,07	8,86	8,66
Finska	3,87	3,93	3,79	3,90	4,19	4,65	4,16	4,33	5,72	6,41	6,86	6,04	5,84	5,98	5,47	5,09	4,83	4,17	4,49	4,44
Francija	6,80	7,28	7,33	7,51	7,49	7,71	8,42	8,61	9,22	10,45	11,60	10,52	9,78	10,06	10,30	10,31	10,68	9,89	9,94	9,38
Nemčija	3,73	2,98	3,17	3,48	3,54	3,56	3,40	3,03	2,73	2,82	3,15	3,61	3,91	3,86	3,75	3,56	3,83	3,73	3,54	3,47
Grčija	12,38	13,92	14,09	16,16	17,22	19,45	12,23	13,08	11,90	14,34	16,51	18,26	15,41	13,22	18,46	21,06	30,58	31,55	30,48	30,10
Irska	4,46	4,77	5,30	5,51	6,15	6,40	6,14	7,00	7,30	7,21	9,14	8,63	8,14	8,49	7,73	7,28	7,03	6,58	6,91	7,08
Italija	11,32	10,09	9,99	9,79	9,69	8,85	7,80	11,00	10,08	8,84	14,84	14,04	13,94	14,40	14,13	13,67	12,87	11,55	10,92	10,09
Nizozemska	2,15	2,45	2,27	2,95	2,95	2,90	2,92	2,87	3,34	3,89	3,76	3,97	3,71	3,45	3,56	3,65	3,73	3,64	3,45	3,46
Portugalska	9,94	12,06	14,86	15,89	15,36	13,39	14,08	14,07	14,04	12,28	16,73	14,02	13,03	13,55	13,17	13,76	13,21	13,77	13,90	14,49
Španija	23,42	26,77	27,20	34,40	30,05	27,58	22,80	21,24	20,57	22,24	24,78	23,28	22,42	20,16	21,72	22,41	22,50	20,58	21,40	19,97
Švedska	4,14	4,27	4,17	4,75	4,99	5,12	5,18	5,38	5,41	6,11	6,13	5,49	5,35	5,45	5,68	6,10	5,66	5,53	6,52	6,43
VB	6,07	5,82	6,50	6,46	6,62	5,77	5,67	6,24	6,23	6,29	6,87	6,66	6,99	6,67	6,54	6,68	6,36	5,84	5,07	5,29

Vir: Tabeli 1 in 8 v Prilogi 1

Tabela 16: Koeficient turističnega odliva v blagovnem uvozu po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002, v %

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	14,96	13,37	12,98	14,96	17,11	17,25	16,10	15,73	14,55	15,51	16,99	16,99	17,62	16,68	19,41	15,14	14,09	13,42	13,60	13,56
Belgija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,54	6,19	5,01	5,70	5,26	5,34	6,11	6,00	6,18	5,67
Danska	7,45	7,39	7,73	9,26	11,22	11,42	10,55	11,06	9,92	10,64	10,26	9,79	9,36	10,63	9,27	9,63	10,97	11,58	9,97	8,99
Finska	4,85	5,48	5,87	6,91	7,70	8,72	8,35	10,15	12,57	11,55	8,96	7,17	8,08	7,62	6,49	6,39	6,39	5,36	5,70	5,23
Francija	4,03	4,09	4,21	5,03	5,36	5,43	5,20	5,30	5,32	5,81	6,32	5,87	5,80	6,29	6,10	6,13	6,32	5,52	5,83	5,65
Nemčija	8,68	8,12	8,08	9,43	10,22	9,81	8,68	8,52	8,03	9,17	11,00	11,49	11,63	11,18	11,19	10,38	10,24	9,61	9,77	9,56
Grčija	3,81	3,59	3,63	4,35	3,86	5,97	5,05	5,51	4,70	5,20	4,97	5,28	4,93	4,96	5,07	5,98	13,89	15,59	11,48	15,29
Irska	4,94	4,25	4,28	5,90	6,15	6,17	5,68	5,60	5,44	6,06	5,58	6,18	6,18	6,16	5,67	5,32	5,55	5,05	4,83	4,91
Italija	2,28	2,46	2,14	2,74	3,61	4,28	4,43	7,72	6,38	6,81	9,46	7,14	7,20	7,44	7,93	8,08	7,68	6,49	6,43	5,94
Nizozemska	4,82	4,73	4,67	6,49	7,00	6,74	6,20	5,83	6,41	7,17	7,19	7,77	6,59	6,70	6,48	5,85	6,06	5,96	4,72	4,96
Portugalska	2,78	2,79	3,07	3,41	3,01	2,97	3,06	3,43	3,88	3,84	7,80	6,22	6,43	6,51	6,16	6,02	5,69	5,83	6,11	6,37
Španija	3,06	2,90	3,37	4,32	3,95	4,03	4,34	4,86	4,89	5,56	5,94	4,48	3,94	4,04	3,64	3,76	3,82	3,64	3,89	4,06
Švedska	6,20	6,48	6,89	8,62	9,30	9,96	10,13	11,31	12,58	13,93	10,31	9,46	8,69	8,24	8,15	11,25	10,99	8,97	9,79	8,74
VB	6,21	5,89	5,82	7,08	7,73	7,65	7,70	8,49	8,39	8,96	9,39	9,77	9,15	8,81	9,04	10,28	11,21	10,93	10,69	10,46

Vir: Tabeli 3 in 8 v Prilogi 1

Tabela 17: Koeficient turističnega priliva v bruto domačem proizvodu po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002, v %

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	3,14	3,03	2,99	3,96	4,93	5,45	5,55	6,63	6,57	6,80	6,36	6,04	6,47	6,14	4,77	4,72	4,48	3,94	4,01	4,05
Belgija	0,75	0,84	0,83	1,10	1,41	1,53	1,30	1,54	1,48	1,64	1,61	2,14	1,98	2,25	1,65	1,64	2,22	2,21	2,32	2,36
Danska	0,92	0,88	0,87	1,11	1,39	1,53	1,45	2,04	2,11	2,26	1,82	1,80	2,04	2,10	1,67	1,66	1,75	1,98	1,90	2,07
Finska	0,51	0,48	0,48	0,55	0,72	0,80	0,79	0,91	1,06	1,22	1,12	1,21	1,32	1,37	1,19	1,12	1,02	0,90	0,89	0,91
Francija	0,60	0,62	0,64	0,75	0,90	0,99	1,12	1,37	1,44	1,67	1,58	1,62	1,78	1,82	1,77	1,82	1,86	1,76	1,68	1,62
Nemčija	0,39	0,31	0,33	0,41	0,49	0,52	0,52	0,55	0,47	0,49	0,48	0,60	0,77	0,75	0,70	0,69	0,73	0,74	0,70	0,69
Grčija	1,65	1,77	1,89	2,50	3,17	2,60	2,05	2,68	2,57	3,29	3,40	3,89	3,95	3,69	4,62	5,35	7,30	7,34	6,96	6,88
Irska	1,08	1,19	1,34	1,52	1,93	2,17	2,17	2,69	2,80	2,91	3,39	3,59	3,91	4,09	3,57	3,41	3,04	2,85	2,81	2,68
Italija	1,04	0,95	0,95	1,02	1,21	1,15	1,09	1,76	1,58	1,42	1,90	2,02	2,38	2,43	2,35	2,30	2,15	2,03	1,88	1,78
Nizozemska	0,49	0,56	0,53	0,70	0,83	0,86	0,87	1,00	1,14	1,39	1,25	1,45	1,66	1,54	1,52	1,58	1,55	1,53	1,39	1,39
Portugalska	1,47	1,81	2,05	2,15	2,81	2,89	3,08	3,93	3,96	3,84	4,23	3,86	4,21	4,48	4,17	4,57	4,12	3,96	4,04	4,04
Španija	1,81	2,01	2,09	2,94	3,38	3,61	3,33	3,67	3,65	4,16	3,76	4,02	4,44	4,19	4,36	4,65	4,84	4,49	4,54	4,36
Švedska	0,56	0,57	0,59	0,74	0,93	1,04	1,08	1,20	1,15	1,34	1,16	1,20	1,40	1,44	1,43	1,53	1,36	1,34	1,37	1,39
VB	0,73	0,71	0,81	0,89	1,05	1,06	1,07	1,35	1,27	1,34	1,32	1,35	1,63	1,63	1,65	1,69	1,57	1,49	1,21	1,27

Vir: Tabeli 1 in 5 v Prilogi 1

Tabela 18: Koeficient turističnega odliva v bruto domačem proizvodu po posameznih državah EU v obdobju od 1983 do 2002, v %

Država/leto	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Avstrija	1,73	1,58	1,60	2,29	3,11	3,41	3,25	3,82	3,52	3,93	3,88	4,32	5,19	4,91	5,43	4,32	3,98	3,67	3,79	3,88
Belgija	1,08	0,99	1,02	1,40	1,83	2,05	1,80	2,27	2,26	2,68	2,52	3,11	3,02	3,53	3,02	3,12	3,46	3,56	3,70	3,76
Danska	0,86	0,84	0,93	1,34	1,79	1,95	1,84	2,26	2,05	2,26	1,92	2,04	2,38	2,58	2,16	2,30	2,47	2,52	2,14	2,14
Finska	0,63	0,66	0,74	0,97	1,32	1,50	1,58	2,14	2,33	2,19	1,46	1,43	1,83	1,74	1,41	1,40	1,35	1,15	1,13	1,07
Francija	0,35	0,35	0,37	0,50	0,64	0,70	0,69	0,84	0,83	0,93	0,86	0,91	1,06	1,14	1,05	1,08	1,10	0,98	0,98	0,97
Nemčija	0,91	0,83	0,84	1,12	1,40	1,42	1,31	1,56	1,39	1,60	1,68	1,92	2,29	2,17	2,10	2,02	1,97	1,92	1,92	1,89
Grčija	0,51	0,46	0,49	0,67	0,71	0,80	0,85	1,13	1,02	1,19	1,02	1,13	1,26	1,39	1,27	1,52	3,32	3,63	2,62	3,49
Irska	1,20	1,06	1,08	1,63	1,93	2,09	2,00	2,15	2,09	2,44	2,07	2,57	2,97	2,97	2,62	2,49	2,40	2,19	1,96	1,86
Italija	0,21	0,23	0,20	0,29	0,45	0,56	0,62	1,23	1,00	1,10	1,21	1,03	1,23	1,25	1,32	1,36	1,28	1,14	1,10	1,05
Nizozemska	1,10	1,08	1,10	1,53	1,97	2,00	1,84	2,02	2,19	2,57	2,38	2,84	2,95	2,99	2,76	2,53	2,52	2,50	1,91	1,99
Portugalska	0,41	0,42	0,42	0,46	0,55	0,64	0,67	0,96	1,09	1,20	1,97	1,71	2,08	2,15	1,95	2,00	1,78	1,68	1,78	1,77
Španija	0,24	0,22	0,26	0,37	0,44	0,53	0,63	0,84	0,87	1,04	0,90	0,77	0,78	0,84	0,73	0,78	0,82	0,80	0,82	0,89
Švedska	0,85	0,86	0,98	1,34	1,73	2,02	2,12	2,53	2,67	3,05	1,94	2,07	2,27	2,18	2,05	2,82	2,63	2,18	2,06	1,90
VB	0,74	0,72	0,72	0,97	1,23	1,41	1,46	1,83	1,70	1,91	1,80	1,99	2,14	2,15	2,29	2,60	2,77	2,78	2,54	2,52

Vir: Tabeli 3 in 5 v Prilogi 1

PRILOGA 2

POVPREČNE STOPNJE RASTI

Tabela 1: Povprečne stopnje rasti turističnih prilivov in odlivov ter BDP za proučevane države od 1983 do 2002, v stalnih cenah iz leta 1995, v %

DRŽAVA	TUR. PRILIVI	TUR. ODLIVI	BDP
Avstrija	3,61	6,67	2,23
Belgija	8,72	9,28	2,32
Danska	6,42	7,06	2,01
Finska	5,95	5,61	2,73
Francija	7,63	7,72	2,13
Grčija	11,54	14,53	3,49
Irska	12,20	9,47	6,97
Italija	5,42	11,53	2,48
Nemčija	5,93	6,89	2,85
Nizozemska	8,32	5,80	2,54
Portugalska	10,60	13,26	4,86
Španija	8,58	11,13	3,68
Švedska	7,53	6,98	2,52
VB	5,80	9,53	2,71
SKUPAJ	6,97	8,13	-

Vir: Podatki v Tabelah 1,3 in 5 v Prilogi 1.

Tabela 2: Povprečne stopnje rasti turističnih prilivov na prebivalca za proučevane države EU, v stalnih cenah iz leta 1995, v %

DRŽAVA/OBDOBJE	1983-1988	1988-1993	1993-1998	1998-2002	1983-2002
Avstrija	13,81	5,20	-3,75	-2,46	3,26
Belgija	18,58	3,11	2,42	10,99	8,45
Danska	13,06	4,48	0,58	6,99	6,14
Finska	14,23	4,19	5,52	-2,60	5,59
Francija	13,24	10,80	4,56	-1,07	7,16
Nemčija	9,35	3,29	8,77	0,29	5,63
Grčija	14,86	6,12	12,86	10,69	11,11
Irska	19,51	14,72	9,24	1,64	11,60
Italija	6,26	12,25	6,10	-4,89	5,28
Nizozemska	13,84	9,41	7,29	-1,22	7,65
Portugalska	23,98	11,07	5,15	0,57	10,36
Španija	19,17	3,22	8,42	1,61	8,23
Švedska	16,36	1,64	9,53	0,37	7,14
VB	12,20	5,03	7,93	-4,46	5,51

Vir: Podatki v Tabeli 2 v Prilogi 1.

Tabela 3: Povprečne stopnje rasti turističnih odlivov na prebivalca za proučevane države EU, v stalnih cenah iz leta 1995, v %

DRŽAVA/OBDOBJE	1983-1988	1988-1993	1993-1998	1998-2002	1983-2002
Avstrija	16,70	4,69	4,39	-1,35	6,30
Belgija	16,81	6,34	6,52	6,16	9,01
Danska	20,49	0,58	6,31	-0,53	6,78
Finska	23,83	-3,08	4,70	-4,13	5,26
Francija	17,24	5,23	6,40	-0,76	7,25
Nemčija	13,09	8,33	4,92	-1,10	6,58
Grčija	14,78	5,70	11,56	28,03	14,07
Irska	16,23	4,71	13,25	0,31	8,88
Italija	26,59	18,61	4,51	-4,99	11,38
Nizozemska	14,68	5,27	3,55	-3,94	5,15
Portugalska	18,37	28,84	3,82	0,71	13,02
Španija	21,86	13,96	0,92	6,63	10,78
Švedska	22,62	-1,29	11,56	-6,98	6,59
VB	18,18	5,67	10,50	1,72	9,24

Vir: Podatki v Tabeli 4 v Prilogi 1.

Tabela 4: Povprečne stopnje rasti BDP na prebivalca za proučevane države EU, v stalnih cenah iz leta 1995, v %

DRŽAVA/OBDOBJE	1983-1988	1988-1993	1993-1998	1998-2002	1983-2002
Avstrija	1,89	2,01	2,17	1,37	1,88
Belgija	2,75	2,01	2,01	1,36	2,07
Danska	2,25	0,85	2,55	1,24	1,74
Finska	4,32	-2,60	5,52	2,51	2,38
Francija	2,31	0,91	1,64	1,91	1,68
Grčija	4,94	0,55	3,10	3,96	3,08
Irska	4,00	4,95	9,10	7,92	6,40
Italija	4,12	1,46	2,15	1,48	2,34
Nemčija	3,43	4,77	1,12	0,57	2,56
Nizozemska	1,71	1,63	2,30	2,03	1,91
Portugalska	8,24	2,96	3,53	3,74	4,64
Španija	3,86	2,37	3,90	3,26	3,35
Švedska	3,05	-0,55	3,56	2,70	2,15
VB	3,99	0,55	2,72	2,52	2,43

Vir: Podatki v Tabeli 6 v Prilogi 1.

PRILOGA 3

SLOVAR TUJIH IZRAZOV

balance of payments	plačilna bilanca
consumption	potrošnja
developing countries	države v razvoju, razvijajoče države
economic impacts	ekonomski vplivi
economic inequality	ekonomska neenakost
environmental impacts	okoljski vplivi
gross domestic product	bruto domači proizvod
gross national product	bruto nacionalni proizvod
incoming tourism	emitivni turizem
international trade	mednarodna trgovina
leakage	odtok, odtekanje
negative/positive impacts	negativni/pozitivni učinki
outgoing tourism	receptivni turizem
sex tourism	spolni turizem
socio-cultural impacts	družbeno-kulturni vplivi
tourism balance	turistična bilanca
tourism expenditures	turistični odlivi
tourism receipts	turistični prilivi
trade balance	trgovinska bilanca

PRILOGA 4

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

EU	Evropska Unija
USD	ameriški dolar
WTO	Svetovna turistična organizacija
ND	narodni dohodek
BNP	bruto nacionalni proizvod
BDP	bruto domači proizvod
BDP p.c.	bruto domači proizvod na prebivalca
PCP	prostocarinske prodajalne
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
IMF	Mednarodni denarni sklad
VB	Velika Britanija